

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Petra Vepřková

SPORY VYVOLANÉ EXEKUČNÍM A INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍM

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. května 2012

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 31. května 2012

Petra Vepřková

Poděkování:

Děkuji tímto JUDr. Petru Smolíkovi, Ph. D. za cenné rady a připomínky, kterými mi pomohl k vypracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu, trpělivost a zázemí.

OBSAH:

Úvod.....	3
1. Obecné otázky.....	5
1.1 Exekuční řízení.....	5
1.1.1 Právní zásady v exekučním řízení.....	8
1.1.2 K zásadě ochrany povinného a ochrany třetích osob.....	10
1.2 Insolvenční řízení.....	13
1.2.1 K vývoji insolvenčního řízení.....	13
1.2.2 Charakteristika insolvenčního řízení.....	14
1.3 Třídění sporů v exekučním a insolvenčním řízení.....	18
1.3.1 Třídění sporů v exekučním řízení.....	18
1.3.2 Třídění sporů v insolvenčním řízení.....	19
2. Spory vyvolané exekučním řízením.....	20
2.1 Exekuční spory řešené v řízení nalézacím.....	21
2.1.1 Spory o doplnění exekučního titulu z důvodu jeho materiální nevykonatelnosti.....	22
2.1.2 Spory o doplnění exekučního titulu z důvodu změny oprávněného nebo povinného.....	24
2.1.3 Spory vylučovací.....	27
2.1.4 Spory odporové.....	33
2.1.5 Spory poddlužnické.....	37
2.1.6 Spory z lepšího práva.....	40
2.2 Exekuční spory řešené v řízení incidenčním.....	42
2.2.1 Spory o zastavení exekuce pro zánik práva (tzv. spory opoziční).....	43
2.2.2 Spory o zastavení exekuce pro nepřípustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ (tzv. impugnační spory).....	44
3. Spory vyvolané insolvenčním řízením.....	49
3.1 Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek.....	52
3.2 Spory vylučovací.....	55
3.3 Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela.....	58
3.4 Spory na základě odpůrčí žaloby.....	59

Závěr	63
Seznam zkratek	65
Seznam použité literatury a pramenů	66

Úvod

Předmětem mé diplomové práce jsou spory vyvolané exekucí a insolvenčním řízením. Téma jsem zvolila především pro jeho vysokou aktuálnost, jelikož každým rokem přibývá dlužníků, kteří nejsou schopni dostát svým závazkům a nastalá situace pak směřuje ke krajnímu řešení v rámci exekuce (výkonu rozhodnutí), popřípadě v rámci insolvenčního řízení. Mou volbu ovlivnila i skutečnost, že toto téma je odbornou naukou vysvětlováno pouze okrajově a některé instituty jsou současnou odbornou literaturou přímo opomíjeny, a to přestože je tato problematika velice citlivá a svým zaměřením praktická, jelikož v exekucí a insolvenčním řízení dochází k citelným zásahům do majetkové a právní sféry dlužníka (povinného) a v některých případech i třetích osob, které s dlužníkem pojí vztah právní nebo vztah faktický. Proto je nezbytné nejen tyto zásahy přesně vymezit a stanovit jasná pravidla a meze jejich užívání, ale též poskytnout dlužníkovi (povinnému) a osobě třetí možnost a právní prostředky k obraně proti zásahu neoprávněnému.

Cílem práce je postihnout a utřídit problematiku právních sporů vyvolaných exekucí a insolvenčním řízením, vyzdvihnout důležité aspekty jednotlivých sporů, předestřít jejich povahu a účel, uspořádat je do uceleného souboru, a podat tak celkový přehled takto vznikajících sporů.

Pro naplnění účelu práce se nejprve zaměřím na obecné otázky týkající se vybraného tématu, tedy na vývoj insolvenčního řízení a jeho charakteristiku, vymezení exekucí a řízení, zásad exekucí a dotknu se i problému dvojkoľejnosti úprav exekucí a řízení v části šesté občanského soudního řádu¹ a v exekucí řádu². Po zvážení různorodých názorů v právní teorii jsem se vypořádala s terminologickou nejednotností pojmů výkon rozhodnutí a exekuce zahrnutím řízení podle části šesté občanského soudního řádu i podle exekucí řádu pod jeden sjednocující pojem „exekucí řízení“, a to ačkoli výkon rozhodnutí a exekuci za synonyma nepokládám. Pro účely tohoto tématu, kde občanský soudní řád i exekucí řád upravují tuto materii

¹ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen občanský soudní řád, OSŘ

² zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekucí činnosti, ve znění pozdějších předpisů, dále jen exekucí řád, EŘ

obsahově obdobně se mi zdá vhodné použít tohoto zastřešujícího pojmu a termíny výkon rozhodnutí nebo exekuce užívám, jen pokud se konkrétně váží k jednotlivým ustanovením zákona a je nutné je odlišit.

Po stanovení těchto úvodních premis, budu pokračovat ke konkrétnějším otázkám a zaměřím se na spory vyvolané exekučním řízením, které budu systematizovat po vzoru Fialy³. Každý spor se pokusím definovat z hlediska jeho předmětu, aktivní a pasivní legitimace ke sporu a jeho povahy, zejména v rámci vylučovací žaloby se pak mívám zabývat i teoretickými otázkami její povahy.

V poslední části této práce se budu věnovat nejčastěji se vyskytujícím sporům podle insolvenčního zákona⁴, jak jsou uvedeny v § 159 IZ, a odlišením incidenčních a neincidenčních sporů.

S ohledem na omezený rozsah této kvalifikační práce bohužel nemohu aspirovat na vyřešení všech teoretických a právních otázek, vztahujících se k tak obsáhlému tématu.

Tato práce je zpracována k právnímu stavu platnému ke dni 31. května 2012.

³ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory)*. Praha: Univerzita Karlova, 1972, s. 45

⁴ zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, dále insolvenční zákon, IZ

1. Obecné otázky

1.1 Exekuční řízení

V občanském soudní řízení existují dvě relativně samostatná odvětví. Spory a jiné právní věci jsou rozhodovány v tzv. nalézacím řízení, a pokud není rozhodnutí dobrovolně respektováno, vynucuje se plnění v řízení exekučním.⁵ „*Exekucí rozumíme faktické uskutečnění určitého práva na plnění, jež bylo oprávněnému přiznáno vykonatelným rozhodnutím soudu, popřípadě jiného státního orgánu, avšak nebylo povinnou stranou poskytnuto dobrovolně a musí být prosazeno donucujícími prostředky státní moci.*“⁶

Tím, že stát až na výjimky vyloučil možnost svépomoci, vzal na sebe povinnost ochrany subjektivních práv. Tato ochrana spočívá jednak v autoritativním zjištění, že uplatňované subjektivní právo existuje, jednak ve vynucení tohoto práva, jestliže povinný subjekt svou povinnost uloženou mu vykonatelným rozhodnutím soudu, popřípadě jiného státního orgánu, dobrovolně nesplnil.⁷ Exekuční řízení nemusí nutně navazovat na řízení nalézací, například nedojde-li v nalézacím řízení k přiznání povinnosti k plnění, dále se nevykonávají rozhodnutí ukládající prohlášení vůle nebo rozhodnutí o osobním stavu (s výjimkou rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, o styku rodičů, prarodičů a sourozenců s nezletilými dětmi a o navrácení nezletilého dítěte) a rozhodnutí o žalobě o určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není. K exekučnímu řízení samozřejmě také nedochází, pokud povinný subjekt povinnost určenou mu rozhodnutím v dané lhůtě beze zbytku dobrovolně splnil. Je třeba mít na paměti, že exekuci lze vést jen na podkladu takových rozhodnutí, která povinnému subjektu ukládají povinnost něco dát (dare), konat (facere), něčeho se zdržet (omittere) nebo něco strpět (pati). Existence exekučního řízení není závislá na existenci předchozího

⁵ viz DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2061

⁶ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 5

⁷ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 4

nalézacího řízení, což vyplývá i ze skutečnosti, že podkladem pro exekuční řízení mohou být i rozhodnutí vydaná jinými státními orgány než soudy.⁸

Z výše uvedeného tak vyplývá, že exekuční řízení je součástí občanského soudního řízení, je však od řízení nalézacího oddělené a tvoří samostatné, relativně nezávislé řízení s odlišnými procesněprávními pravidly a zásadami, což je dáno především rozdílným účelem exekučního a nalézacího řízení. Nezávislost exekučního řízení pak můžeme spatřovat i v případech, kdy se v exekučním řízení vyskytnou sporné otázky, jelikož některé z nich svěřuje občanský soudní řád⁹ řízení nalézacímu.

Dualismus nalézacího a exekučního řízení se datuje již od počátku moderního exekučního práva, který je odvozován od přijetí zákona o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád) č. 79/1896 ř. z., který doprovázelo přijetí zákona o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) č. 113/1895 ř. z. Exekuční řád nahradila právní úprava zákona č. 142/1950 Sb. o řízení ve věcech občanskoprávních, v němž bylo ve třetí části upraveno exekuční řízení. Další úpravu provedl zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, s účinností ode dne 1. 4. 1963, který mimo jiné zavedl terminologickou změnu, když pojem „exekuce“ nahradil pojmem „výkon rozhodnutí“ s veskrze politickým odůvodněním¹⁰ a cílem nadále tematiku občanského soudního řízení upravovat ryze českými výrazy. Po roce 1989 nastala výrazná novelizace, ale termín výkon rozhodnutí zůstal zachován. Ačkoli v odborné nauce i právní praxi stále přežíval výraz exekuce, v plné síle se tento pojem vrátil až s přijetím zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti¹¹. Soudům tím byla odňata jejich dosavadní výlučnost v postihování majetku

⁸ viz SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 10-11

⁹ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen občanský soudní řád, OSŘ

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 99/1963 Sb.: „Termín exekuce je z minulé doby u našich pracujících spjat s představou tvrdého postupu buržoazního státního aparátu proti dlužníkům, kterými byli ve většině případů dělníci, drobní rolníci a nevýznamní příslušníci inteligence, zatímco jako věřitelé vystupovali především příslušníci vládnoucí třídy kapitalistické.“

¹¹ zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů, dále jen exekuční řád, EŘ

fyzických a právnických osob a věřiteli vznikla možnost volby mezi vymáháním splnění povinnosti soudním výkonem rozhodnutí nebo exekuční činností soudních exekutorů.¹²

S nastalou terminologickou dvojkolejností se autoři odborné literatury dodnes vypořádávají různě. Winterová, v souladu s platnou právní úpravou, která od r. 2001 umožňuje vynucování plnění z exekučních titulů nejen soudům, ale též soudním exekutorům, trvá na důsledném oddělování pojmu výkonu rozhodnutí jako činnosti vykonávané soudy a pojmu exekuce pro činnost vykonávanou soudními exekutory.¹³ Naproti tomu Schelleová mezi pojmy exekuce a výkon rozhodnutí (popřípadě exekučním řízením a vykonávacím řízením) takto striktně nerozlišuje a říká, že výkon rozhodnutí neboli exekuce je postup, kterým se provádí nucená realizace plnění k tomu oprávněnými orgány.¹⁴ Jiní autoři pak výrazy směšují, když tvrdí, že pojmy výkon rozhodnutí a exekuce znamenají totéž, jen se v praxi pro tyto obsahově shodné pojmy postupně vžil odlišný význam.¹⁵ Ačkoli nepovažuji termíny výkon rozhodnutí a exekuce za naprostá synonyma, pro účely této práce se přikloním k tvrzení Schelleové a exekučním řízením budu v návaznosti na pojmovou tradici před rokem 1963 nazývat souhrnně řízení o výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu i řízení podle exekučního řádu, a to především s přihlédnutím ke skutečnosti, že mou kvalifikační práci dotčené téma sporů vznikajících z podnětu exekučního řízení a případně téma zásad utvářejících exekuční řízení upravuje občanský soudní řád i exekuční řád obsahově obdobně a není natolik ovlivněno rozdíly plynoucími z dvojkolejnosti úpravy. Nadto i současná tendence právní úpravy¹⁶ spěje k tomu, že exekucí by v budoucnu mohli být pověřeni jen soudní exekutoři a řízení podle části šesté občanského soudního řádu a podle exekučního řádu by nahradilo řízení jediné.

¹² viz DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2062

¹³ viz WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 475

¹⁴ viz SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 9

¹⁵ viz ŠÍMA, A.; DAVID, O.; KINDL, M. *Občanské právo procesní*. 2. rozšířené vydání. Aleš Čeněk s.r.o., 2008, s. 299

¹⁶ blíže sněmovní tisk č. 537 ze dne 23. 11. 2011

1.1.1 Právní zásady v exekučním řízení

Právo jako takové i každé právní odvětví je ovládáno určitými pro něj příznačnými principy, psanými i nepsanými, které přispívají k výkladu právních norem a zároveň naznačují hranice, jež by při normotvorbě neměly být překročeny. V exekučním řízení se uplatňují jak zásady mající svůj původ již v římském právu, tak i zásady novodobé, které do exekučního práva vstoupily spolu s vývojem demokratického právního státu. Obecné zásady civilního procesu (zásada rovnosti účastníků, zásada volného hodnocení důkazů, zásada veřejnosti, ústnosti a přímosti, zásada rychlosti a hospodárnosti řízení) se uplatní jak v nalézacím řízení, tak v řízení exekučním, některé se však projeví intenzivněji a některé jsou naopak potlačeny, přičemž za zastřešující zásadu můžeme považovat právo na spravedlivý proces a zásadu právní jistoty.

Exekuční řízení je ovládáno zásadou dispoziční, vymáhání splnění povinnosti uložené exekučním titulem může probíhat jen na návrh oprávněného, nesmí v něm být pokračováno proti vůli oprávněného a musí být skončeno, jakmile to oprávněný navrhne. Bez návrhu smí být zahájeno jen exekuční řízení o výchově nezletilých dětí. Dispoziční zásada se ovšem uplatní plně jen při zahájení exekučního řízení, po nařízení exekuce je součinnost oprávněného potřebná jen tehdy, vyžaduje-li to zákon.¹⁷ Exekuční řízení je ve své podstatě civilním řízením sporným, neboť v něm vystupují dvě sporné strany (oprávněný a povinný) s protikladnými procesními i materiálními zájmy, nalezneme však i fáze, kdy exekuční řízení mohou mít povahu řízení nesporného.¹⁸ V případě řízení nesporného je toto řízení ovládáno zásadou oficiality co do svého zahájení i dalšího průběhu (bez návrhu může soud zahájit exekuční řízení o výchově nezletilých dětí), nebo zásadou dispoziční pouze co do svého zahájení.¹⁹

Pokud v rámci exekučního řízení dochází k procesu dokazování, uplatní se i zde zásada volného hodnocení důkazů.

Exekuční řízení je podle Fialy řízení skládající se z řady rozhodnutí, která stanoví, zda a jak bude toto řízení prováděno, a dále z faktických úkonů a opatření,

¹⁷více DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2063

¹⁸ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 8

¹⁹ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 34

jimiž se nucená realizace práva na plnění uskutečňuje. Pro exekuční řízení, jakožto výrazně procedurální postup, platí zásada vyhledávací, soud ze své iniciativy zkoumá, zda jsou dány zákonem požadované předpoklady pro nařízení exekuce. V té části exekučního řízení, která je určena pro řešení sporu o právo, platí zásada projednací. Kde dochází v exekučním řízení k vydávání rozhodnutí, platí zásada materiální pravdy ohledně skutečností rozhodných pro vydání rozhodnutí, je však třeba mít na paměti, že skutečností rozhodnou pro nařízení exekuce je pouze existence exekučního titulu. Zásada materiální pravdy naopak nepřichází v úvahu v té části exekučního řízení, kde se provádějí jen faktické úkony.²⁰

V exekučním řízení se ve většině případů nekoná jednání, exekuce je nařízena zpravidla bez slyšení povinného. Platí zde i zásada vyšetřovací. Exekuční řízení musí probíhat v souladu se zásadou přiměřenosti, v opačném případě se jedná o důvod k zastavení exekuce (§ 268 odst. 3 OSŘ). V exekučním řízení se vzhledem k jeho nezávislosti a účelu uplatní i další specifické zásady. Při střetu různých pohledávek se uplatňují zásady přednosti (přednostní uspokojování některých pohledávek²¹), priority (pořadí – jednotlivé pohledávky více oprávněných se uspokojují podle stanoveného pořadí, přičemž pohledávka s pozdějším pořadím smí být uspokojována, jen jestliže byla plně uspokojena pohledávka s dřívějším pořadím) a proporcionality (poměrného uspokojení²²). V exekučním řízení jsou často tyto zásady zákonem kombinovány tak, že některé pohledávky se uspokojují přednostně, jiné prioritně a další proporcionalně.²³ V ustanovení § 46 EŘ je dále stanoven požadavek, aby případy byly vyřizovány v pořadí, v jakém jsou doručována usnesení o jejich nařízení.²⁴

K nejvýznamnějším zásadám, ovládajícím exekuční řízení patří bezesporu ochrana třetích osob a ochrana povinného. Zásadu ochrany povinného je nutné odlišovat od obrany povinného, která předpokládá aktivní jednání povinného k odvrácení

²⁰blíže FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory)*. Praha: Univerzita Karlova, 1972, s. 27-28

²¹ Předností pohledávky viz § 279 odst. 2 OSŘ

²² viz § 280 OSŘ

²³ viz DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 2064

²⁴ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2011, s. 479

nepříznivých následků exekuce, tedy využívání zákonných prostředků uvedených v právních předpisech, povinný se například může bránit odvoláním proti usnesení, v němž je nařízena exekuce, nebo i prostřednictvím opoziční či impugnační námítky.

1.1.2 K zásadě ochrany povinného a ochrany třetích osob

V exekučním řízení se uskutečňuje jedna z nejdůležitějších úloh práva, a to jeho vynutitelnost. Opatření, ke kterým v rámci nucené realizace povinnosti uvedené v exekučním titulu dochází, zasahují do právní sféry povinného a v některých případech i do právní sféry třetích osob. Aby byly vyloučeny jakékoli nedostatky tohoto postupu, k nimž může docházet náhodně, z nedbalosti i záměrně a které mohou poškodit povinného či třetí osoby, je nutné vytvořit předpoklady ochrany těchto osob.²⁵ Exekuce výrazně zasahuje do podstaty základního lidského práva na vlastnictví, je tedy nezbytné určit takové podmínky a limity, v jejichž rámci se bude proces nucené realizace povinnosti povinného uskutečňovat, aby nedocházelo k nadměrnému a nepřiměřenému zasahování do práv povinného a potažmo i třetích osob. Zásada ochrany povinného představuje požadavek, aby povinnost, kterou má povinný splnit, byla vymožena způsobem pro něho co možná nejšetrnějším, aniž by tím bylo dotčeno právo oprávněného na uspokojení jeho nároku ve stanoveném rozsahu a v přiměřené době.²⁶ K tomuto účelu slouží pravidla, stanovící, že exekuce smí být provedena jen k uspokojení práv skutečně existujících, smí být provedena jen za podmínek stanovených zákonem a jen zákonem určenými způsoby, jen v rozsahu jaký stačí k uspokojení oprávněného a jen z majetku povinného.²⁷ Zásada ochrany povinného také nedovoluje, aby byla exekucí ohrožena nebo nadměrně snížena životní úroveň povinného, pro takový případ je stanoveno, které věci nemohou být postiženy exekucí, zároveň však tuto zásadu nelze vykládat tak, že by mohla vést ke zmaření uspokojení

²⁵ blíže MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 63.

²⁶ viz DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 2063

²⁷ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory)*. Praha: Univerzita Karlova, 1972, s. 29

oprávněného nebo k průtahům v jeho uspokojení nad přijatelný rámec.²⁸ V souvislosti s touto problematikou se vyjádřil Nejvyšší soud takto:

„věci tvořící "obvyklé vybavení domácnosti" ve smyslu § 322 odst. 2 písm. a) OSŘ, je nutné posuzovat z hlediska uvozujiícího ustanovení § 322 odst. 1 OSŘ, a tam vtěleného hlediska jejich "nezbytné potřeby" při uspokojování hmotných potřeb povinného a jeho rodiny; proto výkonem rozhodnutí nelze postihnout jen takový majetek, který slouží k uspokojování těch životních potřeb, které lze hodnotit jako základní (majetek, jež reflektuje potřebu "nezbytnou"). Byť ustanovení § 322 OSŘ vyjadřuje princip ochrany povinného v exekučním řízení, nelze ztratit se zřetele, že tato ochrana je logicky limitována tím, o co v tomto řízení jde; totiž vymoci (a nikoli naopak) plnění, jež bylo kvalifikovaně uloženo, resp. k plnění stanoveno. Skutečnost, že určité věci - se zřetelem k aktuálním sociálním standardům - tvoří i typické vybavení domácnosti (kupř. barevný televizor, přehrávací aparatura, sedací souprava apod.), ještě neznamená, že jsou věcmi nezbytně potřebnými.“²⁹

Princip ochrany povinného si tedy klade za cíl zohlednit existenční i sociální potřeby povinného a zároveň zachovat ekonomickou aktivitu povinného, aby mohl být nárok oprávněného plně uspokojen.

Také nelze připustit, aby do právní sféry třetích osob³⁰ bylo zasaženo negativním způsobem anebo aby postup soudu, resp. soudního exekutora překračoval stanovené hranice. Z podstaty a účelu exekučního řízení, jakož i z institutů v exekučním řízení používaných však lze dovodit, že třetí osoby jsou přesto exekučním řízením často dotčeny. Jde především o osoby mající věcné nebo jiné právo k exekuoované věci,

²⁸ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 2063

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.2.2004, spis. zn. 20 Cdo 180/2003

³⁰ Pojem třetí osoby nebyl zatím právní naukou jednoznačně definován, ale se objevuje v mnoha právních předpisech ať už v rámci práva veřejného nebo soukromého, namátkou uvádím např. § 180 trestního zákoníku, jenž upravuje trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji, § 37 insolvenčního zákona, jenž upravuje odpovědnost insolvenčního správce za škodu nebo jinou újmu, kterou třetím osobám způsobí porušením povinnosti, dále § 248 občanského soudního řádu upravujícího odklad právní moci napadeného rozhodnutí správního orgánu nebo § 33 exekučního řádu upravujícího součinnost třetích osob apod. Společným znakem je odlišnost třetí osoby od subjektů právního vztahu, v exekučním řízení pak konkrétně odlišnost od účastníků procesních vztahů vznikajících v exekučním řízení.

manžela povinného, osoby závislé na povinném výživou a poddlužníka povinného. V určitých případech pak zákon toto dotčení dokonce přímo předpokládá. Jedná se o způsoby exekuce srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, prodejem spoluvlastnického podílu a vyklizením. V těchto případech není umožněna přímá obrana proti zásahu. Zásada ochrany třetích osob se v případě srážek ze mzdy uplatňuje tak, že plátce mzdy může požádat soud o určení, jaká částka má být sražena a kolik z ní připadá na jednotlivé oprávněné, je-li jich více, plátce mzdy může též sraženou částku zaslat soudu a ten ji sám rozvrhne mezi jednotlivé oprávněné. Při příkázání pohledávky platí zásada, že výplatou oprávněnému se zproští dlužník povinného své povinnosti vůči povinnému, dlužník povinného také může v případě existence více oprávněných odevzdat příslušnou částku soudu, který ji vyplatí jednotlivým oprávněným. V rámci exekuce prodejem spoluvlastnického podílu k movité věci nebo nemovitosti může spoluvlastník věci zabránit prodeji věci, jestliže nejpozději do začátku dražby složí u soudu odhadní cenu podílu, který má být vydražen, soud pak naloží s touto částkou jako s výtěžkem z prodeje. Exekuce vyklizením předpokládá i vyklizení osob bydlících s povinným, pokud nemají samostatné právo k bydlení. Nelze však přistoupit k vyklizení za situace, kdy ten, kdo má být vyklizován je pro nemoc upoután na lůžko, jde o ženu v šestinedělí nebo ve vyšším stupni gravidity a exekuce vyklizením by mohla vážně ohrozit její zdravotní stav. Do práv třetích osob může být zasaženo i při exekuci odebráním věci. Kdyby byl nedopatřením při exekuci postižen majetek třetích osob, zákon jim poskytuje možnost účinné ochrany v podobě vylučovací (excindační) žaloby a případně i žaloby odporové.³¹

Je třeba konstatovat, že ochrana třetích osob není vyčerpána pouze existencí vylučovací či odporové žaloby a dalších institutů zmíněných v této práci, ale dopadá na širší spektrum procesních i hmotněprávních vztahů, které zde však z důvodu rozsahu i zaměření této práce nelze plně postihnout.

³¹ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuční řízení*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 78-79

1.2 Insolvenční řízení

1.2.1 K vývoji insolvenčního řízení

Původní římské právo neznalo rozdíl mezi konkursem a majetkovou exekucí. Řízení bylo zahájeno na návrh jednoho nebo více věřitelů a mohlo k němu dojít jak za dlužníkovy života, tak po jeho smrti. Od vydání lex Julia se mohl dlužník uchránit před exekucí, při níž by byl vězněn, prodán do otroctví a původně i usmrcen, a infamií tím, že postoupí celý majetek svým věřitelům (*cessio bonorum*). Aby mohli být věřitelé uspokojeni, museli postoupený majetek prodat, avšak prodej celého majetku jednomu kupci byl spojen s velkými obtížemi. Poznatek, že pro věřitele je výhodnější, prodá-li se dlužníkuv majetek po jednotlivých částech více kupcům, byl prvním krokem k rozlišení exekučního a konkursního (a později insolvenčního) řízení. Až ve středověku převládla myšlenka, že rozprodej celého majetku je nutný pouze v případě insolvence. V soudní praxi se začalo vyhraňovat řízení, jehož cílem bylo uspořádat majetkové poměry insolventního dlužníka způsobem, který by umožnil poměrné uspokojení nároků všech věřitelů podle jejich výše. Tento posun v právním myšlení se začal rozvíjet především v italských městech a šířil se dále do Německa, kde spojení prvků italského řízení s domácím obyčejovým právem dalo vzniknout tzv. saskému arestačnímu procesu, z kterého se dále vyvíjelo samostatné konkursní řízení.

Počátky insolvenčního řízení v Čechách nacházíme v třicátých letech 17. století. Tato reakce na změny v ekonomické situaci vycházela zejména z potřeb šlechty. K vyčlenění konkursního řízení z dosud jednotného soudního řízení došlo až v roce 1637 císařským reskriptem ze dne 29. 8. 1637 a místodržitelským patentem ze dne 23. 11. 1637, jímž byl reskript realizován. Tato etapa byla roku 1640 následována vydáním Deklaratorií a Novell, v nichž byla konkursnímu řízení věnována zvláštní část. Myšlenka na vytvoření samostatného konkursního řízení se objevila v 30. letech 18. století, ale cesta k prosazení kodifikace trvala další desetiletí a vyvrcholila až roku 1781 vydáním obecného konkursního řádu josefínského, doplněného zákonem č. 97/1862 ř. z. o vyrovnávacím řízení. Mezi nedostatky konkursního řízení podle josefínského konkursního řádu patřila zejména jeho zdlouhavost a nákladnost. Snahy o nahrazení josefínského konkursního řízení vyústily v nový konkursní řád č. 1/1869 ř. z., následovaný odpůrčím zákonem č. 35/1884 ř. z. Ačkoli nový konkursní řád znamenal

výrazný posun v konkursním řízení, v praxi se příliš neosvědčil, kritické hlasy nezůstaly nevyslyšeny a bylo vydáno císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., které nově zreformovalo konkursní řízení a dokonaleji upravilo odpůrčí právo. Toto císařské nařízení na podkladě recepčního zákona č. 11/1918 Sb. platilo v Československé republice do roku 1931, kdy byl vydán zákon č. 64/1931 Sb., jenž unifikoval konkursní právo pro celé území republiky. Po roce 1948 byl zaveden institut tzv. celospolečenského vlastnictví, došlo ke zrušení mnohosti konkurenčních hospodářských subjektů a bylo zavedeno direktivní řízení hospodářství. Právní úprava konkursního řízení přestala platit roku 1950, když občanský soudní řád č. 142/1950 Sb. zavedl institut tzv. exekuční likvidace, ta však nebyla v praxi aplikována. Politické i ekonomické změny po listopadu 1989 si vynutily návrat konkursního řízení do československého právního řádu, což bylo realizováno přijetím zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.³² V důsledku čtyřicetileté propasti ve vývoji insolvenčního řízení však nereagoval na moderní trendy, zejména pokud jde o preferenci sanačních způsobů řešení úpadku, nebyl vhodný pro řešení tzv. spotřebitelských konkursů ani pro řešení úpadku institucí s vysokým počtem věřitelů, neumožňoval věřitelům dostatečný vliv na průběh řízení a ani kvalifikační požadavky na správce podstaty nebyly dostatečné. Tyto mezery bylo možné zacelit pouze novou úpravou a stalo se tak zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení³³, s účinností od 1. 1. 2008. Tato kodifikace nyní tvoří hlavní pramen insolvenčního řízení, subsidiárním pramenem daného řízení jsou přitom ustanovení občanského soudního řádu (§ 7 IZ), dalším dílčím zákonem v oblasti insolvenčního práva je např. zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, a další prováděcí předpisy.

1.2.2 Charakteristika insolvenčního řízení

Působnost insolvenčního zákona je mnohem širší, než jak tomu bylo u zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Nová úprava je komplexní, souhrnná a stojí na vlastních zásadách. Insolvenční zákon reaguje na novodobou ekonomickou situaci,

³² SCHELLEOVÁ, Ilona. SCHELLE, Karel. *Historické zdroje nové právní úpravy insolvenčního řízení*. In *Nové insolvenční právo*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2006, s. 5-42

³³ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, dále insolvenční zákon, IZ

zavádí nové instituty (např. insolvenční rejstřík), klade důraz na pluralitu způsobů řešení úpadku, uplatňují se zde jak likvidační, tak i sanační řešení (reorganizace, oddlužení), a vynechává vyrovnání. V této nové úpravě se připouští i možnost řešení úpadku již v jeho počáteční fázi a tzv. hrozícího úpadku. Zavádí se jednotné řízení a všem subjektům takového řízení je umožněno ovlivnit výběr nejpříhodnějšího způsobu řešení úpadku. Úpadky bank, pojišťoven a jiných finančních institucí jsou pak upraveny samostatně.³⁴

Insolvenční zákon zavádí namísto konkursního a vyrovnávacího řízení jako dvou relativně samostatných řízení jednotné insolvenční řízení, v jehož první fázi jde především o zjištění, zda úpadek existuje a teprve po rozhodnutí o úpadku se řízení diferencuje podle způsobů řešení úpadku. Tomu odpovídá i systematika insolvenčního zákona. První část zákona nazvaná „Obecná část“ upravuje jednotné fáze insolvenčního řízení od podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení po rozhodnutí soudu o tomto návrhu a instituty společné všem způsobům řešení úpadku jako jsou například ustanovení o procesních subjektech, ustanovení o uplatňování pohledávek, o majetkové podstatě. Druhá část předmětného zákona nazvaná „Způsoby řešení úpadku“ se věnuje jednotlivým způsobům řešení úpadku a část třetí „Společná ustanovení“ obsahuje zvláštní otázky společné všem způsobům řešení úpadku. Ustanovení první a třetí části se aplikují, pokud úprava v části druhé nestanoví pro určitý způsob řešení úpadku něco jiného.³⁵

V § 2 písm. a) IZ je insolvenční řízení definováno jako soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení. Insolvenční řízení nesmí být použito k jiným cílům a zejména je vyloučeno, aby jej bylo využíváno k běžnému vymáhání peněžitých pohledávek, aniž by dlužník byl v úpadku.³⁶ K účelu insolvenčního řízení se vyjádřil Vrchní soud v Praze takto:

³⁴ viz WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2011, s. 591-592

³⁵ viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 27

³⁶ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2011, s. 592

„V § 1 deklarovaným účelem insolvenčního zákona a insolvenčního řízení není vytváření podmínek pro zánik nefunkčních obchodních společností, ale řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka některým ze zákonem stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnickových věřitelů. Na tom nic nemění ani skutečnost, že případné rozhodnutí o zamítnutí dlužnickova insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dle § 144 odst. 1 IZ, jež se opírá o splnění všech zákonných podmínek v tomto ustanovení kumulativně stanovených, či rozhodnutí o zrušení konkursu dle § 308 odst. 1 písm. d) IZ, je podkladem pro výmaz dlužníka z obchodního rejstříku, když k jeho výmazu (i k předchozímu dokončení jeho likvidace) může dojít bez toho, že by taková rozhodnutí byla vydána.“³⁷

Insolvenční řízení má obecnou povahu, lze použít v případě fyzických i právnických osob, podnikatelů i osob nepodnikajících. Je součástí civilního procesu a v jeho rámci tvoří samostatný procesní druh, mezi jehož specifika patří spojení řízení nalézacího i exekučního, v jeho rámci dochází i k řešení sporů a vyúsťuje v majetkové uspořádání mezi mnoha subjekty.

Dalším charakteristickým znakem insolvenčního řízení je, že procesní stránka má velký vliv na hmotné právo, zvláštní úprava se vyskytuje v oblasti doručování a předvolání vyhláškou, vyloučení litispendence, omezení požadavků na nařizování jednání, usnesení jako jediné formy rozhodnutí, vyloučení restituce lhůt, zákaz přerušování řízení, nařízení předběžného opatření bez návrhu. V ostatních případech lze subsidiárně použít občanský soudní řád, avšak s ohledem na specifika insolvence.

V insolvenčním řízení se uplatňují modifikované procesní zásady. Zásady veřejnosti, ústnosti a přímosti jsou pozměněny řadou zvláštních ustanovení (např. zvláštní úpravou doručování a jednání). Zásada dispoziční se uplatňuje především při zahájení řízení a u sanačních způsobů řešení úpadku, zásada projednací je omezena (soud provádí i nikým nenavržené důkazy, viz § 86 IZ). Kromě modifikovaných zásad obecného civilního procesu se v insolvenčním řízení objevují i některé zvláštní zásady. § 5 IZ formuluje základní zásady insolvenčního řízení, které slouží také jako

³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 6. 2009 sp. zn. KSHK 41 INS 423/2009, 1 VSPH 105/2009-A

nezastupitelné interpretační vodítko pro posuzování, zda procesní úkon neodporuje cíli insolvenčního řízení. Zásada rovnosti účastníků se projevuje tak, že žádný z účastníků nesmí být nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn, zásada hospodárnosti směřuje k rychlému a efektivnímu uspokojení věřitelů, je však otázkou, zda jen zásada sama o sobě napomůže ke zrychlení průběhu insolvenčního řízení (podle statistik Ministerstva spravedlnosti je průměrná délka trvání konkursního řízení 5,5 roku), požadavek rychlosti se odráží i ve stanovení lhůt, z nichž některé jsou velmi krátké (mezi jinými např. lhůta dvou hodin pro zveřejnění oznámení o zahájení insolvenčního řízení). Zásada rovnosti možností u věřitelů se stejným nebo obdobným postavením znamená, že není možné připsat shodná práva věřitelům s nesejným postavením (např. věřitelům zajištěným a věřitelům s nezajištěnou pohledávkou), uplatňuje se zejména v rámci poměrného uspokojení v dané skupině věřitelů, zásada rovných podmínek pro věřitele (par conditio creditorum), je zakotvena v § 5 písm. b) IZ, přičemž tato zásada neplatí bez výjimky, jelikož určité skupiny věřitelů jsou zvýhodněny oproti jiným, což je odůvodněno zvláštní povahou jejich pohledávek, okolnostmi vzniku těchto pohledávek nebo způsobem jejich zajištění, avšak i v případě těchto výjimek se projevuje požadavek vyváženosti mezi jednotlivými skupinami věřitelů a požadavek rovnosti věřitelů v rámci jedné skupiny. Zásada ochrany práv nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení vylučuje, aby v insolvenčním řízení byla omezena takto nabytá práva za podmínky, že byla nabyta již před zahájením insolvenčního řízení. V neposlední řadě patří k hlavním zásadám ovlivňujícím insolvenční řízení zásada nemožnosti uspokojit se v insolvenčním řízení jiným způsobem, než umožňuje zákon a zásada výlučnosti insolvenčního řízení, která zamezuje nepovolenému uspokojení pohledávek mimo insolvenční řízení.³⁸

Insolvenční řízení je podstatně diferencováno od ostatních druhů civilního procesu. K hlavním rozdílům patří omezení jednání na nezbytné případy, možnost provádět i nikým nenavrhané důkazy, zjednodušení rozhodovací činnosti (s výjimkou incidenčních sporů se rozhoduje usnesením), zvláštní úprava opravných prostředků a omezení jejich přípustnosti, rozdílný je dále i přístup k náhradě nákladů řízení, ta se s výjimkou incidenčních sporů neposkytuje. Zvláštním rozdílem je pak úprava

³⁸ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 20-21

doručování. Zásadně se doručuje vyhláškou, která se zveřejňuje na úřední desce soudu a v insolvenčním rejstříku, vedle toho v některých případech zákon ukládá některé zvláštní případy zveřejnění i doručení do vlastních rukou. Zveřejnění v insolvenčním rejstříku má zvláštní význam, neboť od tohoto dne (případně okamžiku) se písemnost považuje za doručenou a nastávají účinky s tím spojené.³⁹

1.3 Třídění sporů v exekučním a insolvenčním řízení

1.3.1 Třídění sporů v exekučním řízení

Exekuční spory mohou vznikat před zahájením exekučního řízení, během exekučního řízení i po jeho skončení. Všechny tyto exekuční spory lze rozdělit do dvou skupin, do první skupiny řadíme spory, které soud řeší v řízení nalézacím, a do druhé skupiny spory řešené v řízení exekučním, tedy tzv. spory incidenční. V mé kvalifikační práci se držím třídění exekučních sporů podle Fialy⁴⁰:

- I. Exekuční spory řešené v řízení nalézacím
 1. Exekuční spory vznikající před zahájením exekučního řízení:
 - spory o doplnění exekučního titulu z důvodu jeho materiální nevykonatelnosti
 - spory o doplnění exekučního titulu z důvodu přechodu práva nebo povinností v exekučním titulu stanovených
 2. Exekuční spory vznikající během exekučního řízení:
 - spory o doplnění exekučního titulu z důvodu změny oprávněného nebo povinného
 - spory vylučovací
 - spory odporové
 - spory poddlužnické
 - spory třetích osob o to, že exekuce je nepřipustná

³⁹ blíže WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2011, s. 594-595

⁴⁰ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory)*. Praha: Univerzita Karlova, 1972, s. 45

- 3. Exekuční spory vznikající po skončení řízení:
 - spory z lepšího práva
- II. Exekuční spory řešené v řízení incidenčním
 - spory o to, že zaniklo právo přiznané exekučním titulem
 - spory o to, že exekuce je nepřípustná

1.3.2 Třídění sporů v insolvenčním řízení

Součástí insolvenčního řízení jako specifického soudního řízení jsou i incidenční spory, jež se řeší v jeho rámci.

Incidenčními spory podle § 159 odst. 1 IZ jsou

- a) spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek,
- b) spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 255 odst. 5,
- c) spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela,
- d) spory na základě odpůřčí žaloby,
- e) spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem,
- f) další spory, které zákon označí jako spory incidenční.

Jiné spory, jejichž účastníkem je insolvenční správce, se za incidenční spory nepovažují, i když probíhají za trvání insolvenčního řízení. K projednání a rozhodnutí incidenčních sporů podle insolvenčního zákona je povolán insolvenční soud v rámci insolvenčního řízení s tím, že pokud by projednání a rozhodnutí sporu mohlo vést k průtahům insolvenčního řízení, může předseda insolvenčního soudu opatřením přikázat takový spor jinému soudci insolvenčního soudu.⁴¹

⁴¹ viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 30

2. Spory vyvolané exekucním řízením

V souvislosti s exekucním řízením mohou vznikat právní spory jak mezi stranami exekucního řízení, tak mezi jednou ze stran exekucního řízení a další osobou zúčastněnou na exekucním řízení. Platná právní úprava však jednotlivé typy těchto sporů dostatečným způsobem neupravuje, k řešení mnohých otázek pak často dochází až soudní praxí.

V některých případech zákon výslovně svěřuje projednání exekucních sporů přímo exekucnímu řízení, případy, na které se tato zvláštní ustanovení nevztahují, jsou projednávány v nalézacím řízení sporném. Lze tedy rozlišovat exekucní spory projednávané v exekucním řízení a exekucní spory projednávané v řízení nalézacím. Jestliže má být v exekucním řízení projednán spor, který s exekucním řízením bezprostředně souvisí, musí se koncepce exekucního řízení do určité míry přizpůsobit povaze kontradiktorního sporu.

Spory, řešené přímo v řízení exekucním, nazýváme spory incidenčními a toto řízení se pak nazývá incidenčním. Exekucní řízení obsahuje v těchto případech dvě složky, z nichž jedna má povahu nuceného vymáhání práva a druhá povahu řešení sporu o právo. Exekucní řízení, v němž jsou projednávány incidenční spory, je ovládáno zásadami civilního řízení sporného, tedy především zásadou dispoziční, incidenční řízení probíhá jako kontradiktorní exekucní spor ovládaný zásadou projednací.⁴²

Ve většině případů jsou však spory vznikající v souvislosti s exekucním řízením projednávány v řízení samostatném, nalézacím řízení sporném, které je formálně odděleno od exekucního řízení. Ani tyto spory neztrácejí povahu exekucních sporů.⁴³

Exekucní spory mohou vznikat v různých fázích exekucního řízení a vyskytují se též před zahájením exekucního řízení a po jeho skončení.

Před zahájením exekucního řízení se mohou vyskytnout spory o doplnění exekucního titulu podle ustanovení § 262 odst. 1 občanského OSŘ, pokud je povinnost, uložená exekucním titulem závislá na splnění podmínky nebo na splnění vzájemné povinnosti oprávněného, a toto splnění podmínky či vzájemné plnění oprávněného není možné prokázat jinou listinou požadovanou v § 262 odst. 2 OSŘ než rozsudkem. Před

⁴² MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekucní právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 110-111

⁴³ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekucní právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 110

zahájením exekučního řízení může vyvstat další problém, jestliže došlo k přechodu práv nebo povinností stanovených exekučním titulem na jinou osobu než osobu uvedenou v exekučním titulu (§ 256 odst. 1 OSŘ) a nelze-li tento přechod práva nebo povinnosti prokázat jinou listinou požadovanou v § 256 odst. 2 OSŘ než rozsudkem. Spory vyvstávající při řešení naznačených situací je nutné považovat za spory exekuční, neboť bez rozhodnutí získaného v těchto sporech nelze s úspěchem žádat nařízení exekuce. Naproti tomu spory, které sice mohou mít vztah k exekučnímu řízení, ale nejsou nutné k povolení exekuce, exekučními spory nejsou.

Spory o doplnění exekučního titulu, na základě ustanovení § 256 odst. 1 OSŘ, mohou vznikat i během exekučního řízení, pokud přechod práva nebo povinnosti nastal až po zahájení exekuce a tuto skutečnost nelze prokázat jinak, než vydaným rozsudkem. Dále mezi spory vznikající během exekučního řízení řadíme spory vylučovací, odporové a poddlužnické, tyto spory jsou řešeny v nalézacím řízení, a spory opoziční a impugnační, které soud řeší v incidenčním řízení.

Spory mohou vzniknout i po skončení exekučního řízení, zde hovoříme o tzv. sporech z lepšího práva. Tyto spory nejsou zákonem explicitně upraveny, ale teorie i praxe jejich vznik připouští.⁴⁴

2.1 Exekuční spory řešené v řízení nalézacím

Většina exekučních sporů je projednávána ve zvláštním, samostatném řízení nalézacím. K řešení sporů v řízení exekučním dochází v menším počtu případů výslovně stanovených zákonem. Jako spory exekuční však označujeme jen ty spory, které nejen souvisejí s exekučním řízením, ale které ztrácejí na významu, pokud nemají přímý vztah ke konkrétnímu exekučnímu řízení a pokud na něm nejsou plně a bezpodmínečně závislé. Tyto spory jsou poměrně početné a různorodé.⁴⁵

Jak již bylo řečeno, exekuční spory mohou vznikat před zahájením exekučního řízení, během exekučního řízení i po jeho skončení. Následně se budu zabývat jednotlivými spory řešenými v nalézacím řízení se zachováním tohoto členění, proto jsou nejprve zařazeny spory vznikající před zahájením exekučního řízení, následně

⁴⁴ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 43-44

⁴⁵ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 119

spory vznikající během exekučního řízení a nakonec exekuční spory vznikající po skončení exekučního řízení.

2.1.1 Spory o doplnění exekučního titulu z důvodu jeho materiální nevykonatelnosti

§ 262 OSŘ:

- (1) Jestliže je to, co ukládá rozhodnutí povinnému, vázáno na splnění podmínky nebo na splnění vzájemné povinnosti oprávněného, lze nařídít výkon rozhodnutí, jen prokáže-li oprávněný, že se podmínka splnila nebo že sám svou vzájemnou povinnost vůči povinnému již splnil, popřípadě je připraven ji splnit.*
- (2) V případech uvedených v odstavci 1 je třeba k potvrzení o vykonatelnosti rozhodnutí připojit listinu vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, z níž je patrné, že se splnila podmínka nebo že oprávněný splnil svou vzájemnou povinnost, popřípadě je připraven ji splnit.*

V exekučním řízení vedeném podle exekučního řádu se postupuje podle § 43 EŘ, jde o úpravu obsahově totožnou s ustanovením § 262 OSŘ.

Aby na základě exekučního titulu mohla být nařízena exekuce, musí být tento exekuční titul vykonatelný a to po stránce formální i materiální. Formální vykonatelnost je závislá na naplnění všech zákonných podmínek, bylo vydáno zákonem předpokládané rozhodnutí, které obsahuje všechny zákonem požadované náležitosti. Pro naplnění požadavku materiální vykonatelnosti zákon v ustanovení § 261a OSŘ požaduje řádnou individualizaci oprávněného a povinného a vymezení povinnosti co do obsahu, rozsahu a lhůty k plnění. Během této procesní lhůty (pariční lhůty) může povinný splnit svůj dluh dobrovolně a nesmí být k plnění nucen exekučně. Jestliže některý z uvedených předpokladů materiální vykonatelnosti chybí, je takový exekuční titul vadný. Vady spočívající např. v chybě v psaní lze odstranit pouhou opravou exekučního titulu podle § 164 OSŘ, jde-li však o jinou takto neodstranitelnou vadu, nastupuje otázka doplnění exekučního titulu. Doplnění exekučního titulu upravuje občanský soudní řád jen ve dvou případech uvedených v § 262 odst. 1 OSŘ. Ustanovení

§ 262 OSŘ je ustanovení speciální a nemůže být analogicky použito na jiné případy materiální nevykonatelnosti exekučního titulu.⁴⁶

V prvním případě spočívá materiální nevykonatelnost exekučního titulu v tom, že plnění v něm uvedené je závislé na splnění podmínky⁴⁷ v exekučním titulu vymezené. Nelze tedy určit uplynutí lhůty k plnění, protože počátek lhůty k plnění je závislý na splnění podmínky a z toho důvodu jde o materiální nevykonatelnost exekučního titulu. Podmínkou, na niž lze vázat plnění povinnosti, se zde rozumí podmínka odkládací. Splnění podmínky rozvazovací by případně mohlo být důvodem zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 g) OSŘ.⁴⁸

Druhý případ materiální nevykonatelnosti exekučního titulu činí vykonatelnost takového exekučního titulu závislou na splnění vzájemné povinnosti oprávněného, tedy na skutečnosti, že oprávněný prokáže, že splnil svou vzájemnou povinnost, popřípadě že je připraven ji splnit.⁴⁹ O vzájemné plnění se jedná zejména u synallagmatických závazků, jejichž splnění se může domáhat jen ten, kdo již splnil svůj závazek dříve anebo je připraven plnit.

Jelikož soud při nařízení exekuce, k němuž dochází zpravidla bez nařízení jednání a bez slyšení povinného, nemůže zkoumat, zda se podmínka splnila nebo zda oprávněný svou vzájemnou povinnost vůči povinnému splnil nebo je připraven ji splnit, je oprávněný povinen tyto skutečnosti prokázat. Požadavek v § 262 odst. 2 OSŘ stanoví, že k prokázání musí oprávněný předložit listinu vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, soukromá listina sama o sobě nemůže prokázat splnění podmínky nebo splnění (či připravenost ke splnění) vzájemné povinnosti oprávněného. Soudní praxe dovodila, že uvedená listina těmto požadavkům vyhovuje, jestliže podpisy na ní byly zákonem předepsaným způsobem⁵⁰ ověřeny.⁵¹

⁴⁶ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 46-47

⁴⁷ srov. § 36 ObčZ

⁴⁸ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1222

⁴⁹ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 46-47

⁵⁰ Tomuto požadavku ověření podpisu odpovídá legalizace podpisu podle zákona č. 41/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Kolize nastává, vznikne-li mezi oprávněným a povinným spor o to, zda se podmínka splnila nebo zda došlo ke vzájemnému plnění a tedy spor o právo žádat na základě formálně vykonatelného exekučního titulu nařízení exekuce. Tyto spory nejsou českým právním řádem výslovně upraveny, přesto je nutné takové exekuční spory rozhodnout, v opačném případě by šlo o odepírání práva (*denegatio iustitiae*).⁵²

Tento spor se řeší exekuční žalobou, kterou se aktivně legitimovaný oprávněný proti pasivně legitimovanému povinnému domáhá výroku, že podmínka byla splněna nebo že svoji vzájemnou povinnost vůči povinnému splnil nebo je připraven ji plnit. Hmotněprávní určovací žaloba podle § 80 písm. c) OSŘ by nebyla možná, protože zde nejde o určení existence nebo neexistence právního vztahu nebo práva či povinnosti, nýbrž jde o určení právní skutečnosti. Tato žaloba je však žalobou procesní a tak pro ni ustanovení § 80 písm. c) OSŘ neplatí.

Místně příslušným je obecný soud odpůrce podle § 84 a n. OSŘ, jelikož zákon nemá obecná ustanovení o příslušnosti v exekučních sporech.⁵³

2.1.2 Spory o doplnění exekučního titulu z důvodu změny oprávněného nebo povinného

§ 256 OSŘ k přechodu povinnosti nebo práva stanoveného v exekučním titulu uvádí:

- (1) Proti jinému, než kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, lze nařídit a provést výkon rozhodnutí, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo právo z rozhodnutí.*
- (2) Přechod povinnosti nebo práva lze prokázat jen listinou vydanou anebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, pokud nevyplývá přímo z právního předpisu.*

⁵¹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1222

⁵² FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 46-47

⁵³ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 50-52

Ve vztahu k exekučnímu řádu upravuje přechod práva nebo povinnosti z exekučního titulu § 36 odst. 3, 4 a 5 EŘ obdobně jako občanský soudní řád.

Jelikož exekuční titul na jedné straně stanoví autoritativně oprávněného a povinného a jejich práva a povinnosti a na straně druhé tato práva a povinnosti podléhají dále vlastnímu hmotnému právu, rozdělí se věcná legitimace stanovená v exekučním titulu na věcnou legitimaci formální, která se řídí ustanoveními exekučního práva, a věcnou legitimaci materiální, řídící se vlastním hmotným právem. Formálně jsou tedy oprávněným a povinným osoby uvedené v exekučním titulu a zůstávají formálně oprávněny resp. povinny, dokud exekuční titul není zrušen nebo doplněn. Formální věcná legitimace tedy trvá, dokud platí exekuční titul, kdežto materiální věcná legitimace trvá tak dlouho, dokud trvá právo nebo povinnost podle vlastního hmotného práva.

Ustanovení § 256 odst. 2 OSŘ čelí takovému rozštěpení věcné legitimace tím, že stanovuje postup pro přenesení formální věcné legitimace na toho, komu svědčí materiální věcná legitimace, nutnou součástí tohoto postupu je předložení listiny vydané nebo ověřené státním orgánem nebo notářem. Listina požadovaná k prokázání přechodu práva nebo povinnosti doplňuje exekuční titul a umožňuje tak, aby na základě původního exekučního titulu podal návrh na nařízení exekuce nový oprávněný nebo aby dosavadní oprávněný podal návrh na nařízení exekuce proti novému povinnému.⁵⁴

K přechodu práv a povinností dochází univerzální sukcesí (např. děděním) nebo singulární sukcesí a to na základě právního úkonu (např. postoupením pohledávky, převzetím dluhu) případně ze zákona. Soukromá listina (tj. listina vyhotovená někým jiným než státním orgánem) dokládající např. postoupení pohledávky sama o sobě není způsobilá dokázat přechod práva nebo povinnosti, soudní praxe ale dovozuje, že tato listina vyhovuje požadavkům stanoveným v § 256 odst. 2 OSŘ tehdy, jestliže podpisy na ní byly zákonem předepsaným způsobem⁵⁵ ověřeny.⁵⁶

⁵⁴ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 54-55

⁵⁵ Tomuto požadavku ověření podpisu odpovídá jeho legalizace podle zákona č. 41/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jakož i legalizace velitelem lodi podle § 1 a 3 vyhlášky č. 272/2000 Sb.

⁵⁶ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1180

V těchto případech procesní teorie připouští možnost zvláštní exekuční žaloby o určení právně významné skutečnosti přechodu práva nebo povinnosti na jiný subjekt. Takový spor je sporem exekučním, ve kterém jde o určení právní skutečnosti, toto je možné, protože tato žaloba je žalobou procesní a nedopadá na ni tak ustanovení § 80 písm. c) OSŘ. Žalobní návrh musí odpovídat ustanovení § 256 OSŘ, které požaduje, aby bylo prokázáno, že na právní nástupce přešla povinnost nebo přešlo právo z exekučního titulu. Žalobní návrh v žalobě na základě § 256 OSŘ má tedy znít buď tak, že právo určené v exekučním titulu přešlo z oprávněného na žalobce nebo tak, že povinnost určená v exekučním titulu přešla na žalovaného.⁵⁷

Aktivní legitimaci k tomuto sporu má ten, kdo je povinen k návrhu na nařízení exekuce doložit listinu doplňující exekuční titul, tedy buď původně oprávněný, nebo ten, kdo tvrdí, že je jeho právním nástupcem.

Pokud jde o spor mezi postupitelem a postupníkem⁵⁸, pasivní legitimaci má původně oprávněný, jelikož jen vůči oprávněnému z exekučního titulu může mít postupník právní zájem na doplnění exekučního titulu. Povinný zde nemůže doplnit exekuční titul potřebnou listinou, protože není hmotněprávním účastníkem smlouvy o postoupení.

Jestliže povinnost stanovená v exekučním titulu přešla na třetí osobu, je pasivně ke sporu legitimován buď povinný, nebo ten kdo dluh převzal, popřípadě oba, podle toho, kdo odpírá svou součinnost při opatřování listiny doplňující exekuční titul.

Místně příslušným je obecný soud odpůrce podle § 84 a n. OSŘ, jelikož zákon nemá obecná ustanovení o příslušnosti v exekučních sporech.⁵⁹

Spory o doplnění exekučního titulu z důvodu změny oprávněného nebo povinného mohou vznikat před zahájením exekučního řízení i během exekučního řízení.

Následně se zabývá spory vznikajícími během exekučního řízení.

⁵⁷ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 59-60

⁵⁸ Postupník (neboli cesionář) je osoba, na kterou postupitel (cedent) převedl svoji pohledávku za dlužníkem.

⁵⁹ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 58

2.1.3 Spory vylučovací

Při exekuci může být pro uspokojení oprávněného (ten, kdo podal návrh na nařízení exekuce), dalšího oprávněného (ten, kdo svým návrhem k exekučnímu řízení přistoupil) nebo jiného věřitele povinného použit jen majetek, který je ve vlastnictví povinného, ve společném jmění povinného a jeho manžela (má-li oprávněný, další oprávněný nebo jiný věřitel nárok na uspokojení z tohoto majetku), nebo ve vlastnictví třetí osoby, má-li oprávněný, další oprávněný či jiný věřitel z důvodu neúčinnosti právního úkonu nebo jinak podle hmotného práva nárok na uspokojení z tohoto majetku. Nařízení exekuce tak může být postižen nejen majetek určený k uspokojení oprávněného, ale také věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které k uspokojení oprávněného, dalšího oprávněného či jiného věřitele nemají být použity.

Smyslem vylučovací neboli excindační žaloby, upravené v ustanovení § 267 OSŘ, je poskytnout právní ochranu osobám, jež mají k majetku postiženého exekucí taková práva, která nepřipouštějí provedení exekuce a nepřipouštějí tedy, aby se tento majetek stal zdrojem pro uspokojení oprávněného, dalšího oprávněného nebo jiného věřitele povinného. Prostřednictvím excindační žaloby se uplatňují jak práva třetích osob, tak i právo manžela povinného k majetku považovanému za součást společného jmění manželů, jestliže právní předpisy vylučují, aby byl postižený majetek užit k úhradě pohledávky vymáhané věřitelem povinného.⁶⁰

Excindační žalobou lze uplatnit jak práva k věci movité nebo k nemovitosti anebo k podniku⁶¹, tak i k právům nebo jiným majetkovým hodnotám, které jsou předmětem nařízené exekuce. Výjimku představuje exekuce srážkami ze mzdy. Týká-li se exekuce cizího nároku na mzdu nebo plat, nepřichází obrana prostřednictvím excindační žaloby v úvahu a dotčená osoba, není-li účastníkem exekučního řízení jako povinný, se může bránit přímo vůči svému zaměstnavateli např. žalobou o zaplacení dlužné mzdy, kterou jí zaměstnavatel nevyplatil, protože ji vyplatil oprávněnému. Excindační žalobu nelze podat také tehdy, jestliže věci byly již prodány v dražbě nebo

⁶⁰ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2219

⁶¹ viz § 5 ObchZ

jestliže práva a jiné majetkové hodnoty byly již v exekučním řízení vybrány nebo jinak zpeněženy.⁶²

U exekuce prodejem nemovitých věcí si lze uplatnění excindační žaloby těžko představit, jelikož podmínkou nařízení takové exekuce je, že oprávněný doloží, že vlastníkem dotčené nemovitosti je povinný, nicméně explicitně vyloučena není. Při exekuci prodejem movitých věcí se provádí soupis věcí, které mají být posléze prodány a takto mohou být sepsány i věci, které do vlastnictví povinného nepatří. Osoba, která má k věci právo bránící exekuci (takovým právem nemusí být jen právo vlastnické, ale i držba nebo jiné právo) se může bránit excindační žalobou. Exekuci lze vést i na majetek patřící do společného jmění manželů, ačkoli z pohledávky je zavázán jen jeden z manželů, přičemž za majetek ve společném jmění manželů může být považován i majetek, který jím podle hmotného práva není. V důsledku zákonné domněnky stanovené v § 262a OSŘ a § 42 EŘ se totiž při vedení exekuce nepřihlíží k případným smlouvám, kterými manželé zúžili rozsah svého majetku ve společném jmění manželů nebo odložili vznik společného jmění manželů až ke dni zániku manželství. Proti důsledkům takové zákonné konstrukce se manžel povinného může bránit excindační žalobou podle § 267 odst. 2 OSŘ, musí však prokázat, že na postižený majetek dopadá smlouva o zúžení společného jmění manželů nebo smlouva o vyhrazení vzniku společného jmění manželů a postižený majetek proto nepatří do společného jmění manželů. Musí také unést důkazní břemeno ohledně tvrzení, že oprávněnému byl obsah takové smlouvy znám v době vzniku vymáhané pohledávky.⁶³

Důvody k vyloučení postiženého majetku jsou podle § 267 odst. 2 OSŘ:

- skutečnost, že vymáhaná pohledávka vznikla před uzavřením manželství,
- že vymáhaná pohledávka sice vznikla za trvání manželství, ale jen povinnému a nikoli oběma manželům společně při používání majetku, který podle smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů nebo smlouvy o vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství nepatřil do společného

⁶² DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2220

⁶³ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 486-487

jmění, pokud tyto smlouvy byly účinné před vznikem pohledávky a oprávněnému byl v době vzniku pohledávky jejich obsah znám, nebo

- že vymáhaná pohledávka vznikla za trvání manželství jen povinnému při používání majetku, který náležel výhradně povinnému proto, že jej nabyt před manželstvím, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného majetku nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo že slouží podle své povahy jen jeho osobní potřebě.

Tento výčet důvodů je taxativní. Důvodem k vyloučení majetku patřícího do společného jmění manželů z exekuce není tak okolnost, že vymáhaná pohledávka vznikla tak, že povinný se bez souhlasu manžela zavázal k plnění, které přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Byla-li nařízena exekuce na majetek, který je ve výlučném vlastnictví manžela povinného proto, že jej nabyt před uzavřením manželství, dědictvím, darem, za majetek náležející do jeho výlučného vlastnictví nebo podle předpisů o restituci majetku, který měl ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo který mu byl vydán jako právnímu nástupci původního vlastníka, anebo proto, že slouží jen jeho osobní potřebě, přísluší manželovi povinného podat excindační žalobu podle § 267 odst. 1 OSŘ za stejných podmínek jako každé jiné třetí osobě.⁶⁴

Právem nepřipouštějícím exekuci je v první řadě právo, které jeho nositele opravňuje požadovat od každého, aby do něj neoprávněně nezasahoval. Zejména se jedná o vlastnické právo třetí osoby⁶⁵ a práva manžela povinného k majetku, který se podle § 262a odst. 1 OSŘ považuje za společné jmění manželů. Je-li majetek v podílovém spoluvlastnictví, je k vylučovací žalobě věcně legitimován i jen jediný ze spoluvlastníků. Právo nepřipouštějící exekuci se přiznává také oprávněnému držiteli a nepravému dědici.

Excindační žaloba je důvodná pouze tehdy, jestliže třetí osoba nabyt své vlastnictví na základě platného právního úkonu nebo jinak dle zákona. Je nezbytné mít na paměti, že vlastnické právo je právem nepřipouštějícím exekuci jen tehdy, představuje-li tato exekuce neoprávněný zásah do tohoto práva a nemá-li vlastník jako

⁶⁴ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2222-2223

⁶⁵ viz § 126 ObčZ

třetí osoba povinnost strpět úhradu dluhu povinného ze svého exekucí postiženého majetku. Tuto povinnost má vlastník tehdy, získal-li vlastnictví na základě neúčinného nebo odporovatelného právního úkonu. Tyto situace zakládají stav relativní bezúčinnosti, dotčené právní úkony mají sledované právní následky (např. nabytí vlastnictví), avšak ve vztahu k osobám, v jejichž prospěch byla neúčinnost nebo odporovatelnost založena, se na ně hledí, jako by jejich právní účinky nenastaly. Neúčinnost právních úkonů nastává ze zákona⁶⁶. Odporovatelný právní úkon je ten, o němž bylo ve smyslu § 42a ObčZ pravomocným soudním rozhodnutím určeno, že je vůči věřiteli právně neúčinný.⁶⁷

Exekuci naopak nevylučují práva odpovídající věcnému břemenu, nájemní práva, zajišťovací převod práva, zajišťovací postoupení pohledávky⁶⁸, jakož i jiná obdobná práva, která umožňují užívání věci určité osobě, předkupní právo a zpravidla ani zástavní⁶⁹ a podzástavní právo k věci nebo zadržovací právo⁷⁰. Ve vztahu k exekuci zřízením soudcovského zástavního práva je excindační žaloba přípustná.⁷¹

Nařízená exekuce vyklizením nemovité věci se nevztahuje na osoby, které vyklizovaný objekt užívají na základě vlastního práva neodvozeného od povinného (nejčastěji společní nájemci bytu). Těmto osobám se v soudní praxi přiznává právo bránit se provedení exekuce návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ, i když nejsou účastníky exekučního řízení. Právo užívat vyklizovaný objekt neodvozené od povinného je současně právem nepřipouštějícím exekuci a jeho

⁶⁶ viz § 260h OSŘ nebo § 246 odst. 2 IZ

⁶⁷ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2221

⁶⁸ nároky věřitelů zajištěných pohledávek se uspokojují podle § 309a OSŘ

⁶⁹ Výjimkou je, pokud se věc dostane z detence zástavního věřitele následkem protiprávního jednání a také je-li zástavou nemovitost nebo podnik a výše zajištěné pohledávky převyšuje cenu nemovitosti nebo podniku, nepožaduje-li zástavní věřitel úhradu své pohledávky a nemůže-li být z rozdělované podstaty uspokojen nikdo jiný než zástavní věřitel (s ohledem na skupinu a pořadí pohledávek za povinným).

⁷⁰ Výjimku skýtá případ, kdy se zadržovaná movitá věc dostala z retence věřitele následkem protiprávního jednání a poté postižena exekucí.

⁷¹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1242

nositel je proto legitimován k podání excindační žaloby, již by požadoval vyloučení nemovité věci postižené exekucí.⁷²

Aktivní věcná legitimace k excindační žalobě podle § 267 odst. 1 OSŘ náleží třetí osobě odlišné od oprávněného, dalšího oprávněného a povinného, jejíž věc, právo nebo jiná majetková hodnota byla postižena nařízením exekuce, ačkoli k ní má takové právo, které exekuci nepřipouští. Excindační žalobu podle § 267 odst. 2 OSŘ může podat manžel povinného, a to i když je účastníkem exekučního řízení, právem nepřipouštějícím exekuci jsou okolnosti uvedené v § 267 odst. 2 OSŘ.

Pasivně legitimován je oprávněný, popřípadě další oprávněný.⁷³

Vylučovací žaloba se neprojednává v exekučním řízení, nýbrž ve sporném řízení podle třetí části občanského soudního řádu, věcně příslušným je okresní soud a místně příslušným je podle § 88 písm. o) OSŘ soud, u něhož je exekuce prováděna. Soud až do rozhodnutí o žalobě ohledně dotčené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty zpravidla exekuci odloží. Před právní mocí rozhodnutí o žalobě nesmí být dotčený majetek prodán nebo jinak zpeněžen⁷⁴. Pravomocné rozhodnutí soudu o tom, že určitá věc, právo nebo jiná majetková hodnota je vyloučena z exekuce, je důvodem k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ zcela nebo zčásti.⁷⁵

V minulosti byl řešen teoretický rozkol, týkající se povahy vylučovací žaloby. V současnosti je již téměř jednoznačně zastupován názor, že excindační žaloba je žalobou procesní. Odlišný postoj zaujímá Mruzek⁷⁶, když řadí vylučovací žalobu mezi žaloby vlastnické a konkrétně ji označuje za zvláštní druh žaloby určovací s odůvodněním, že excindační žaloba je právní prostředek, jímž se vlastník může bránit proti neoprávněnému zásahu do svého vlastnictví a jejím účelem je ochrana

⁷² DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2222

⁷³ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2219

⁷⁴ výjimkou je postup podle § 338v odst. 2 OSŘ

⁷⁵ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2219

⁷⁶ MRUZEK, K. *Některé určovací žaloby vlastnictví*. Právní praxe, ročník 1996, č. 2, s. 72

vlastnického práva. Jak však již shodně uvedl Fiala⁷⁷ a Macur⁷⁸, hmotné právo třetí osoby není předmětem sporu, nýbrž žalobním důvodem.

Nejednotnost v odborné literatuře panuje především ve vztahu k otázce, zda vylučovací žaloba má povahu žaloby určovací nebo žaloby konstitutivní. Zastáncem určovací povahy vylučovací žaloby je například Drápal⁷⁹, který striktně uvádí, že vylučovací žaloba je svou povahou žalobou na určení, ačkoli se u ní nemusí prokazovat naléhavý právní zájem. Kromě požadavku prokázání právního zájmu však excindační žaloba nenaplnuje i další znaky určovacích žalob, jedním ze znaků určovací žaloby je, že jejím vyústěním je deklaratorní rozhodnutí, avšak žádá-li třetí osoba vyloučení majetku z exekuce, domáhá se rozhodnutí konstitutivního působícího do budoucna. Pojem konstitutivní žaloby definuje Winterová⁸⁰ jako „žaloby, jimiž se žalobce domáhá vydání konstitutivního rozhodnutí, tedy žádá soud, aby založil, změnil nebo zrušil právní poměr mezi účastníky nebo aby upravil nově jejich vzájemná práva a povinnosti“, žaloba se neopírá o naléhavý právní zájem, ale o výslovné ustanovení zákona. Konstitutivní charakter vylučovací žaloby obhajuje Macur⁸¹, s jeho pojetím souhlasím i naproti tomu, že pojem konstitutivní žaloby občanský soudní řád přímo neuvádí a odborná literatura s ním pracuje jen zřídka.

Právní teorie se dále neshoduje v otázce předmětu vylučovací žaloby, což souvisí i s formulací žalobního petitu. Zatímco Fiala má za to, že petit vylučovací žaloby správně zní na nepřipustnost výkonu rozhodnutí či exekuce, a daný názor zdůvodňuje nutností vykládat ustanovení § 267 odst. 1 OSŘ v souvislosti s ustanovením § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ, ve kterém se praví, že výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje věc, k níž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí. Toto právo zakládá relativní nepřipustnost exekuce, proto se žalobce v žalobním petitu má domáhat vyslovení nepřipustnosti výkonu rozhodnutí či exekuce na konkrétní věc. Oproti tomuto pojetí se

⁷⁷ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1. vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 68

⁷⁸ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 121

⁷⁹ srov. § 80 písm. c) OSŘ

⁸⁰ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 231

⁸¹ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 121

Winterová⁸² a stejně tak Drápal⁸³ přiklánějí k tomu, že žalobní petit vylučovací žaloby by měl znít na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí či exekuce. K tomuto druhému pojetí se přikláním, jelikož odpovídá jazykovému výkladu ustanovení § 267 odst. 1 OSŘ, které říká, že právo lze uplatnit návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí. Praxe soudů se tímto výkladem také ve většině případů řídí. Předmětem excindační žaloby je tedy vyloučení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty z již nařízené exekuce, v žalobním petitu je proto nutné přesně označit tuto věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu a též exekuční řízení, kterého se žaloba týká.⁸⁴

Pomocí excindační žaloby mohou být věci, práva a jiné majetkové hodnoty vyloučeny i z exekuce vedené na základě exekučního řádu. Podle procesní úpravy účinné od 1. 11. 2009, konkrétně podle § 68 EŘ, může ten, jemuž svědčí právo k věci, které nepřipouští exekuci, podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, a to do třiceti dnů ode dne, kdy se navrhovatel o soupisu věci dozvěděl, u exekutora, který věc pojal do soupisu. Pozdě podaný návrh exekutor odmítne. Samotnou excindační žalobu podle § 267 OSŘ může navrhovatel podat u exekučního soudu do třiceti dnů od doručení rozhodnutí exekutora, kterým exekutor návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu nevyhověl. O tom musí být navrhovatel exekutorem poučen. K ustavení propadné lhůty pro podání vylučovací žaloby dochází jen tehdy, když exekutor při procesních úkonech, které ovlivňují počátek nebo běh této lhůty, postupuje procesně korektním způsobem. V rámci takového konání musí exekutor mimo jiné naplňovat svoji poučovací povinnost ve smyslu § 68 odst. 4 EŘ a § 5 OSŘ.⁸⁵

2.1.4 Spory odporové

V exekučním řízení často dochází ke střetu několika pohledávek, které mají být uspokojeny z výtěžku jedné exekuce. Zpravidla se jedná o pohledávky různých oprávněných, kteří hájí svůj zájem a dostávají se do postavení vzájemných konkurentů.

⁸² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 486

⁸³ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2220

⁸⁴ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2219-2220

⁸⁵ SVOBODA, K. *Problém vztahu mezi vyškrtnutím věci ze soupisu a vylučovací žalobou*. *Komorní listy*, ročník 2011, č. 4, s. 30-31

Naproti tomu i povinný hájí svůj zájem na tom, aby v exekučním řízení byly uspokojeny pouze pohledávky pravé, v řádné výši, v příslušné skupině a ve stanoveném pořadí.⁸⁶ Vzhledem k tomu, že výnos exekuce většinou nemůže uspokojit všechny, kdo požadují uspokojení svých pohledávek, a že se v některých případech domáhají uspokojení i ti, kteří ve skutečnosti pohledávku za dlužníkem nemají, dochází mezi oprávněnými, jinými věřiteli a povinným ke konfliktům, jejichž vyřešení je předpokladem pro ukončení exekučního řízení. Z této situace vyvstalé konflikty nazýváme odporovými spory, zahajovanými odporovou žalobou.

Odporová žaloba je upravena v § 267a OSŘ a § 52 EŘ. Jejím účelem je vyřešit spor mezi oprávněnými, dalšími oprávněnými a jinými věřiteli, kteří se účastní exekučního řízení popř. též povinným o to, které pohledávky, v jaké výši, v jaké skupině nebo v jakém pořadí mají být uspokojeny při rozvrhu výtěžku.

„Odporová žaloba slouží k tomu, aby oprávněný nebo některý z povinných uplatnil své výhrady vůči pravosti, výši, příslušnosti do skupiny nebo pořadí pohledávky.“⁸⁷

Odporové spory jsou realizovány v rámci rozvrhového řízení, to je však i z hlediska subjektů složitější než exekuční řízení, probíhající jen mezi oprávněným a povinným. V rozvrhovém řízení se uplatňují práva a povinnosti mezi jednotlivými oprávněnými a věřiteli na straně jedné a povinným na straně druhé a stejně tak mezi oprávněnými a věřiteli navzájem. Práva na plnění vymáhaná oprávněnými jsou podložena exekučním titulem, jsou tedy autoritativně stanovena a povinný je může popírat pouze na základě skutečností nastalých až po vzniku exekučního titulu, naproti tomu práva věřitelů jsou založena pouze na tvrzených hmotněprávních vztazích. Zcela jiná situace nastává ve vztazích jednotlivých věřitelů a oprávněných navzájem. V exekuci mají být uspokojeny pouze pohledávky skutečně hmotněprávně existující, pohledávka tu podle hmotného práva je, platně vznikla a v době provádění rozvrhu trvá, skutečnou existencí se v této souvislosti rozumí pravost pohledávky. V poměru mezi oprávněným a věřiteli navzájem však pravost, a stejně tak ani výše a pořadí pohledávky

⁸⁶ blíže WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 488

⁸⁷ cit. WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, s. s. 488

nejsou stanoveny ani tím, že jsou uvedeny v exekučním titulu.⁸⁸ Oprávnění i věřitelé mají právo na to, aby byla uspokojena jen práva skutečně existující, v řádné výši a v příslušném pořadí, věřitele však obsah exekučního titulu týkající se oprávněného a povinného nezavazuje, jelikož nebyli účastníky řízení, v němž byl tento exekuční titul vydán. Mezi oprávněnými a věřiteli tak není vyloučen spor o to, zda určitá pohledávka skutečně existuje, tedy spor o pravost pohledávky, o výši nebo pořadí pohledávky, v němž má být uspokojena. Zákon tak prostřednictvím odporové žaloby umožňuje oprávněným, věřitelům a v určitém rozsahu i povinnému, aby popírali pohledávky jiných pro jejich pravost, výši nebo pořadí.⁸⁹

Odporovou žalobou lze uplatnit práva ve vztahu ke všem exekucím, jimiž se vymáhá zaplacení peněžité částky, naproti tomu exekuce spočívající ve zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech má povahu zajištění vymáhané pohledávky a provedení rozvrhu u ní nepřichází v úvahu, § 267a OSŘ se proto u této exekuce nepoužije. Odporovou žalobou může být popřena pravost, výše, skupina nebo pořadí pohledávky, která byla přihlášena k rozvrhu nebo která má být jinak uspokojena ve stejné exekuci.⁹⁰

Popřením pravosti rozumíme popření základu pohledávky, popírající má tedy za to, že pohledávka vůbec nevznikla nebo naopak že pohledávka již zanikla (např. splněním, započtením, prekluzí), anebo že je zcela promlčená. Námitka proti výši pohledávky nepochybně existenci pohledávky, zpochybňuje však takovou její výši, jak ji požaduje oprávněný, další oprávněný nebo jiný věřitel, popírající tedy sice uznává základ pohledávky, ale s tvrzenou výší nesouhlasí a má za to, že dotčená pohledávka nevznikla v tvrzené výši, že již z části zanikla nebo že je zčásti promlčena. O popření skupiny se jedná, namítá-li popírající v exekuci prodejem nemovitosti nebo prodejem podniku, že pohledávka oprávněného nebo jiného věřitele má být uspokojena z hlediska § 337c OSŘ nebo § 338ze OSŘ v jiné skupině, než se oprávněný, další oprávněný nebo

⁸⁸ blíže FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 71

⁸⁹ více MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 122-123

⁹⁰ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2229

jiný věřitel domáhá. Popřením pořadí se rozumí námitka, že vymáhaná pohledávka má v exekučním řízení jiné pořadí, než které uvádí oprávněný, další oprávněný nebo jiný věřitel.⁹¹

Nejvyšší soud ČR navíc uvádí:

„Z ustanovení § 337b odst. 3 věty první OSŘ totiž nelze než dovodit závěr jediný, a to, že právo popřít vyčíslenou pohledávku nemá nikdo jiný než účastník rozvrhu. Závěr, že takovým účastníkem rozvrhu není manžel, a tedy ani bývalý manžel povinného (jenž samozřejmě účastníkem předchozích relativně samostatných fází exekučního řízení za splnění podmínek předepsaných ustanovením § 255 odst. 2 OSŘ je) pak vyplývá z taxativního výčtu osob vyjmenovaných v ustanovení § 337 odst. 2 OSŘ mezi nimiž manžel, a tedy ani rozvedený manžel povinného uveden není.“⁹²

Aktivně legitimován k odporové žalobě je oprávněný, další oprávněný nebo jiný věřitel, který uplatňuje odpor. Věřitelem se zde rozumí nejen ten, kdo má pohledávku za povinným, ale i osoba, které pohledávka vznikla během exekučního řízení (např. pohledávka vydražitele podle § 338zf). Při exekuci prodejem podniku, nemovitostí a věcí movitých je k žalobě aktivně legitimován i povinný a další účastníci rozvrhu.

Pasivně legitimován je oprávněný, další oprávněný nebo jiný věřitel, proti jehož pohledávce byl uplatněn odpor nebo jehož pohledávka se stala spornou.⁹³ Pasivní legitimace povinného je z povahy věci vyloučena.

K odporové žalobě je dána pravomoc soudu, týká-li se popření pravosti nebo výše takové pohledávky, o níž jsou ve věci samé oprávněny v nalézacím řízení rozhodovat soudy⁹⁴. Patří-li rozhodování o přiznání pohledávky do pravomoci jiných orgánů (např. správce daně), rozhodují tyto orgány i o popření její pravosti a výše. K rozhodnutí ve sporu o popření skupiny a pořadí pohledávky je vždy dána pravomoc

⁹¹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2229

⁹² rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 3. 2011, spis. zn. 20 Cdo 831/2009

⁹³ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2229

⁹⁴ srov. § 7 odst. 1 OSŘ

soudu. Věcně příslušným soudem k projednání odporové žaloby a rozhodnutí o ní je okresní soud, místně příslušným je soud určený podle § 88 písm. o) OSŘ.⁹⁵

Žalobní petit směřuje k vyloučení pohledávky, jejíž pravost, výše, příslušnost ke skupině nebo pořadí byla popřena, z rozvrhu výtěžku. Odporovou žalobu řadíme do skupiny žalob na určení. V žalobním petitu musí žalobce přesně označit pohledávku, vůči níž uplatňuje odpor, a čeho se svým odporem domáhá. Popírá-li žalobce pravost pohledávky, domáhá se určení, že zde taková pohledávka není. Spočívá-li popření pohledávky v námitkách proti její výši, zařazení do skupiny nebo pořadí, je nežádoucí formulovat žalobní petit negativně, tedy například na určení, že výše pohledávky nečiní určitou částku, nepatří do určité skupiny nebo nemá určité pořadí, žalobce se naopak domáhá určení toho, jak vysoká je dotčená pohledávka ve skutečnosti, do které skupiny opravdu patří či jaké má pořadí.⁹⁶

Rozhodnutí o odporové žalobě je účinné vůči všem oprávněným a jiným věřitelům, kteří se účastní exekučního řízení, a proti povinnému. Pro tyto osoby je rozhodnutí o odporové žalobě závazné, i když se řízení o žalobě nezúčastnily.⁹⁷

2.1.5 Spory poddlužnické

Poddlužnické spory tvoří významnou část exekučních sporů. Současný občanský soudní řád třetí osoby vystupující v exekučních sporech označuje samostatnými názvy (jako např. plátce mzdy, peněžní ústav, dlužník povinného apod.), ačkoli všechny takto nazývané subjekty nesou společné základní znaky a právní teorie je zahrnuje pod obecný termín „poddlužník“.⁹⁸

Exekucí mohou být postiženy nejen movité a nemovité věci, ale též pohledávky povinného a jiná majetková práva tvořící součást jeho majetku. Pohledávky povinného a jiná majetková práva nejsou smysly poznatelné, ale jsou poznatelné nepřímo na základě určitých zákonem stanovených skutečností. Takový majetek povinného lze

⁹⁵ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2228-2229

⁹⁶ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2231

⁹⁷ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2232

⁹⁸ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 125

postihnout jen právní cestou právně stanoveným určením a na jeho základě pak jejich vynucením exekucí. Proto opatření soudu při exekuci na takový majetek mohou být pouze nepřímá a provádí se určitými zákazy a příkazy danými povinnému a dotčeným třetím osobám. Těmto třetím osobám, souhrnně nazývaným výše uvedeným pojmem poddlužník, je uloženo neplnit ve stanoveném rozsahu svou povinnost vůči věřiteli, který je v exekuci povinným, ale oprávněným. Podmínkou takového opatření je, že exekucí postižená pohledávka skutečně existuje a je dospělá, není možné vycházet z domněnky o existenci pohledávky nebo jiného majetkového práva a z podkladu této domněnky vydat autoritativní příkaz, že poddlužník je povinen něco plnit oprávněnému. Oprávněný sám musí právo povinného na toto plnění uplatnit.

Při exekuci na pohledávky a na jiná majetková práva je základním právem oprávněného žádat, aby povinný strpěl nucené vymožení práva oprávněného tím, že nebude svou pohledávkou během exekuce disponovat a že je povinen strpět, aby se oprávněný z jeho pohledávky uspokojil.⁹⁹

Doručením usnesení o nařízení exekuce na pohledávku nebo jiné majetkové právo vzniká poddlužníkovi povinnost zadržet částku, odpovídající vymáhané pohledávce oprávněného a nevyplácet ji povinnému. Okamžikem doručení usnesení o nařízení exekuce povinnému vznikne zvláštní procesní právo oprávněného vůči poddlužníkovi a tomu odpovídající povinnost vůči oprávněnému na zajištění uspokojení oprávněného. Toto právo oprávněného není vlastním právem hmotným, nýbrž právem exekučním, procesním a teorie občanského práva procesního označuje toto právo jako tzv. právo úkojné. Vzniklé úkojné právo ale ještě nedává ani oprávněnému ani poddlužníkovi právo realizovat uspokojení z předmětu exekuce. Právo na realizaci vznikne teprve okamžikem, kdy soud vyrozumí poddlužníka o tom, že nařízení exekuce je v právní moci (srov. § 314 odst. 1 OSŘ). Tímto okamžikem se přenáší na oprávněného právo uplatňovat pohledávku povinného vlastním jménem. Jde o přenesení procesní věcné legitimace povinného na oprávněného.¹⁰⁰

⁹⁹ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 81-82

¹⁰⁰ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 84-85

V souvislosti s exekucí postihující pohledávku nebo jiné majetkové právo povinného rozlišujeme tři druhy právních vztahů, a to právní vztah mezi oprávněným a povinným, vyplývající z vykonatelného exekučního titulu, majetkový právní vztah mezi povinným a poddlužníkem, tento vztah však musí být v exekučním řízení teprve zjištěn, třetí právní vztah, vzniklý doručením usnesení o nařízení exekuce, zahrnuje subjekty oprávněného, dlužníka i poddlužníka a má ryze exekuční, tedy procesní povahu.¹⁰¹

Doručením usnesení o nařízení exekuce poddlužníkovi vzniká oprávněnému právo požadovat od poddlužníka, aby pohledávkou povinného v žádném směru nedisponoval, pokud by poddlužník přesto s pohledávkou nakládal, byly by tyto jeho dispozitivní úkony podle hmotného práva neplatné. Jakmile soud oznámí poddlužníkovi, že usnesení o nařízení exekuce nabylo právní moci, je oprávněný na základě svého úkojného práva oprávněn uspokojit své nároky přímo z pohledávky povinného. Jestliže poddlužník dobrovolně neplní svoji povinnost vůči oprávněnému, musí se oprávněný vlastním jménem domáhat zaplacení pohledávky zvláštní žalobou proti poddlužníkovi, tzv. poddlužnickou žalobou.¹⁰²

V poddlužnickém sporu je žalobcem oprávněný a žalovaným poddlužník a obsahem tohoto sporu je soudní ochrana práv, které povinnému vzniklo vůči poddlužníkovi. Povinný může v poddlužnickém sporu vystupovat jako vedlejší účastník a to jak na straně žalobce, tak na straně žalovaného podle toho, na vítězství jakého účastníka má zájem, a oprávněný mu toto vedlejší účastenství musí umožnit.

Věcně příslušným je okresní soud a místně příslušným je obecný soud povinného.

Poddlužnickou žalobou oprávněný neuplatňuje svou hmotněprávní pohledávku vůči povinnému, ale pouze své exekuční právo na uspokojení své pohledávky vůči povinnému, což je možné jen po dobu trvání exekuce a je-li exekuce zastavena, toto exekuční právo oprávněného zaniká.¹⁰³

Oprávněný jako žalobce v poddlužnickém sporu nemůže žádným způsobem disponovat s předmětem sporu (např. uzavřít na úkor povinného soudní smír). Poddlužník oproti tomu nemůže jako žalovaný uplatňovat v poddlužnickém sporu žádné

¹⁰¹ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 126

¹⁰² MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 127

¹⁰³ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 127

námítky, které vyplývají z jeho jiných právních vztahů vůči oprávněnému (např. započtení vzájemné pohledávky). Žalovaný může v podlužnickém sporu proti žalobci namítat pouze skutečnosti vyplývající z exekučněprávního poměru (např. že pohledávku již oprávněnému zaplatil), současně však může uplatnit proti žalobci všechny námítky, které se zakládají na hmotněprávním vztahu mezi podlužníkem a povinným (např. že pohledávka nevznikla nebo že ji zaplatil před vznikem úkojného práva). Hmotněprávní vztah mezi povinným a podlužníkem nařízením exekuce není nijak dotčen a proto může podlužník ve sporu s oprávněným namítat např. započtení pohledávky, kterou má vůči povinnému.¹⁰⁴

V exekučním řízení se uplatňují různé druhy podlužnických sporů, a to spory mezi oprávněným a plátcem mzdy podle § 292 OSŘ a podle § 296 odst. 1 OSŘ, spory související s příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu podle § 311 OSŘ, popřípadě spory související s příkázáním jiných peněžitých pohledávek (§ 315 odst. 1 OSŘ) nebo jiných majetkových práv (§ 320 OSŘ).¹⁰⁵

2.1.6 Spory z lepšího práva

Spory z lepšího práva tvoří zvláštní skupinu exekučních sporů. Vznikají pouze po skončení exekuce. Občanský soudní řád tyto spory neupravuje, dokonce je ani v žádném ze svých ustanovení nezmiňuje, to však neznamená, že jsou tyto spory vyloučeny. Jejich přípustnost dovozujeme ze základních principů exekučního práva a účelu exekuce, tedy že slouží k uspokojení oprávněných, jsou-li jejich nároky pravé, uplatněná výše nároků je správná a správné je rovněž uplatněné pořadí nároku.¹⁰⁶

Jestliže povinný neuplatnil svoji obranu v exekučním řízení a nenamítl nepřípustnost exekuce z důvodu, že vymožená pohledávka po vzniku exekučního titulu zanikla zcela nebo zčásti, může dojít k bezdůvodnému obohacení oprávněného. Takový protiprávní stav lze řešit hmotněprávní žalobou proti oprávněnému o vydání neoprávněného majetkového prospěchu. Naproti tomu o žalobách z lepšího práva lze hovořit jen tam, kde se sešlo více práv, která při svém střetu byla hodnocena tak, že

¹⁰⁴ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 128

¹⁰⁵ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 128

¹⁰⁶ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1. vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 97

jednomu právu byla neoprávněně dána přednost před právem jiným. Taková situace může nastat, jestliže při rozvrhu výtěžku mezi více oprávněných nebylo některé z práv zcela uspokojeno. Jestliže neuspokojený oprávněný nepodal včas žalobu odporovou podle § 267 odst. 2 OSŘ a došlo k realizaci rozvrhového usnesení, může se neuspokojený oprávněný domáhat procesní žalobou z lepšího práva, aby mu ten, jehož pohledávka byla uspokojena na úkor tohoto oprávněného, zaplatil částku neoprávněně vyplacenou při realizaci rozvrhového usnesení.

Podání žaloby z lepšího práva nebrání ani včasné neuplatnění práva vylučovací žalobou, jak judikoval Nejvyšší soud ČR:

„Jestliže úspěšnému uplatnění žaloby z lepšího práva nebrání předchozí zamítnutí žaloby vylučovací (excindační), a dokonce ani její nepodání, potom samotné opožděné podání vylučovací žaloby (a její následné zamítnutí) nemůže být důvodem pro odepření výkonu práva žalobkyně podat žalobu z lepšího práva s odvoláním na rozpor s dobrými mravy. Stejně tak nemůže být v rozporu s dobrými mravy podání předmětné žaloby z titulu bezdůvodného obohacení, jestliže žalobkyně má současně k dispozici žalobu proti třetí osobě na náhradu škody, a to proto, že v takových případech je její věcí, jaký prostředek ochrany práv zvolí. Výkon práva, které žalobkyni přísluší, tak nemůže být bez dalšího v rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 ObčZ“¹⁰⁷

Jako žalobce ve sporu z lepšího práva vystupuje oprávněný nebo věřitel, který tvrdí, že byl neprávem vyloučen z uspokojení svého práva. Aktivní legitimace je však dána jen tehdy, jestliže byl účastníkem rozvrhového řízení, není ale důležité, zda byl k řízení skutečně přibrán a zda se ho zúčastnil. Dalším předpokladem je, že by žalobce byl zcela nebo zčásti uspokojen, kdyby bylo v rozvrhovém řízení postupováno podle zákona a kdyby nedošlo k porušení zákona při sestavování pořadí pohledávek v rozvrhovém řízení. Pasivně legitimován k této žalobě je ten, kdo byl neprávem na úkor žalobce z dosaženého výtěžku zcela nebo zčásti uspokojen.¹⁰⁸ Žalobní důvod spatřujeme ve skutečnosti, že žalovaný neměl být podle předpisů exekučního práva z výtěžku uspokojen nebo neměl být uspokojen v takové šíři a porušením těchto exekučních předpisů byl žalobce neoprávněně vyloučen z uspokojení.

¹⁰⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 1. 2009, spis. zn. 28 Cdo 4531/2008

¹⁰⁸ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 130-131

Žalobce tedy žalobou z lepšího práva neuplatňuje vůči žalovanému žádné nároky, jež by se zakládaly na hmotném právu. Z uvedeného je tedy zřejmé, že žaloba z lepšího práva je žalobou exekuční a má procesní povahu, neboť právní důvod žaloby se opírá výlučně o exekuční právo. Žalobní návrh tkví v tom, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci částku, která mu v rozvrhovém usnesení byla neprávem přiznána a vyplacena. Žalovaný se může proti žalobě z lepšího práva bránit tvrzením, že v rozvrhovém usnesení přijal jen to, na co měl v tomto řízení právo. Popírá-li žalobce pravost nebo výši uspokojené pohledávky žalovaného, nemůže se žalovaný bránit tím, že má proti povinnému exekuční titul.¹⁰⁹

2.2 Exekuční spory řešené v řízení incidenčním

Exekuční řízení má svůj účel, své principy i svou procesní podobu, odlišnou od řízení nalézacího. Nelze však vyloučit, že na základě těchto řízení nebo z jejich podnětu vznikne spor, bez jehož vyřešení by nebylo možné toto řízení skončit.

V exekučním řízení se v některých případech vytvoří zvláštní úsek tohoto řízení, tj. řízení o sporu o právo, a uvnitř exekučního řízení tak dochází k tzv. incidenčním sporům. Jde o řešení sporu o právo, a proto se toto řízení, tzv. incidenční řízení, musí v podstatě řídit podobnými procedurami a principy, jakými se řídí řízení sporné. Přitom nelze přehlédnout, že incidenční řízení je stále součástí exekučního řízení a musí být tak respektována kategorická ustanovení platící pro celé exekuční řízení.¹¹⁰

Ze zásad společných pro řízení sporné i pro řízení incidenční je zapotřebí uvést zásadu dispoziční, která se v incidenčním řízení projevuje tím, že toto řízení lze zahájit pouze na návrh. Tímto návrhem se nezahajuje řízení v technickém smyslu, jak je tomu u řízení sporného, incidenční řízení je součástí již zahájeného exekučního řízení a tvoří v něm jen zvláštní úsek, který není formálně oddělen od vlastního exekučního řízení, ale může být započat jen na návrh. K dalším zásadám řadíme zásadu objektivní pravdy, zásadu volného hodnocení důkazů, zásadu veřejnosti, zásadu arbitrárního pořádku, ústnosti a přimosti a zásadu hospodárnosti. Ve vlastním exekučním řízení neplatí zásada

¹⁰⁹ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 98-99

¹¹⁰ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 27

projednací, ale vyhledávací. Tuto zásadu však nelze použít pro sporné řízení, neboť je věcí účastníků starat se o to, aby byl soudu skutkový základ sporu náležitě přednesen a tvrzení dokázáno, a tak i účastníci incidenčního řízení nesou důkazní břemeno ohledně tvrzení, která učinili, a důsledky toho, že nebude tvrzení potřebné pro příznivé rozhodnutí dokázáno. Zároveň je však incidenční řízení součástí exekučního řízení a nelze v něm použít ta ustanovení procesního práva platící pro řízení nalézací, která exekuční právo výslovně vylučuje z použití v exekučním řízení. Toto řízení tak nelze přerušit z důvodů uvedených v třetí části občanského soudního řádu ani prominout zmeškání lhůty, nelze podat návrh na obnovu řízení (§ 254 odst. 2 OSŘ), žalobu pro zmatečnost lze podat pouze z důvodu uvedeného v § 229 odst. 4 OSŘ, tj. proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo zastaveno odvolací řízení.¹¹¹

2.2.1 Spory o zastavení exekuce pro zánik práva (tzv. spory opoziční)

§ 268 odst. 1, písm. g) OSŘ: Výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané, ledaže byl tento výkon rozhodnutí již proveden; bylo-li právo přiznáno rozsudkem pro zmeškání, bude výkon rozhodnutí zastaven i tehdy, jestliže právo zaniklo před vydáním tohoto rozsudku.

Podle uvedeného ustanovení zánik práva stanoveného exekučním titulem skutečnostmi nastalými po vydání titulu má za následek nepřipustnost nuceného uskutečnění takového práva. Jelikož se jedná o spor oprávněného a povinného o právo dále vést exekuci, kdy oprávněný popírá tvrzení povinného, že výkon exekuce je nadále nepřipustný proto, že hmotné právo oprávněného stanovené exekučním titulem zaniklo, tento spor může být soudem řešen jen tehdy, jestliže tuto nepřipustnost exekuce povinný uplatní návrhem na zastavení exekuce. Návrh, kterým povinný uplatňuje tuto nepřipustnost exekuce, se v teorii nazývá návrhem opozičním a spor o takové námitce se nazývá sporem opozičním.¹¹² Nepřipustnost exekuce pro zánik vymahatelného práva je tedy nepřipustností relativní. Důvody zániku práva jsou uvedeny v hmotném právu, např. § 559 až § 587 ObčZ, § 324 až § 364 ObchZ a § 252 až § 261 ZPr. Podle

¹¹¹ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 111

¹¹² FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1. vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972, s. 100

výslovného znění zákona, konkrétně ustanovení § 269 odst. 3 OSŘ nemůže být důvodem zastavení exekuce pro zánik práva po vydání exekučního titulu změna poměrů rozhodných pro výši a trvání dávek nebo splátek (§ 163 odst. 1 OSŘ). Takovou změnu poměrů může povinný uplatnit jen zvláštním návrhem v nalézacím řízení a tím se domáhat změny exekučního titulu.¹¹³

Při rozhodování o zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) lze k zániku vymáhaného práva zásadně přihlédnout jen tehdy, jestliže k němu došlo až po vydání rozhodnutí, které bylo podkladem pro nařízení exekuce. Okolnosti, které sice znamenají zánik práva, ale které nastaly před vydáním tohoto exekučního titulu, se mohou uplatňovat jen v rámci nalézacího řízení způsobem k tomu určeným. Skutečnost, kdy nastala právní moc nebo vykonatelnost exekučního titulu, je z tohoto hlediska nerozhodná. Výjimečně lze zohlednit zánik práva, k němuž došlo před vydáním exekučního titulu, a to v případě, že toto právo bylo přiznáno rozsudkem pro zmeškání podle § 153b OSŘ.¹¹⁴

*„Účelem a vlastním cílem žaloby opoziční není soudní určení právních poměrů v oblasti hmotného práva, ale konstitutivní zásah do oblasti procesněprávních vztahů, čímž dochází ke změně procesněprávního vztahu, který nepřipouští, aby exekuce dále probíhala.“*¹¹⁵ Opoziční žaloba nesmí svými účinky překročit rámeček exekučního řízení, v němž byla uplatněna. Proto soud na základě opoziční žaloby nemůže přímo rozhodnout o zániku hmotněprávního nároku, o zbavení exekučního titulu vykonatelnosti ani o nepřípustnosti jiné exekuce než té, která byla opoziční žalobou napadena.¹¹⁶

2.2.2 Spory o zastavení exekuce pro nepřípustnost podle § 268 odst. 1 písm.

h) OSŘ (tzv. impugnační spory)

§ 268 odst. 1 písm. h) OSŘ: Výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

¹¹³ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 111

¹¹⁴ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1251

¹¹⁵ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 114

¹¹⁶ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 114

Toto obecné ustanovení občanského soudního řádu o nepřípustnosti výkonu rozhodnutí doplňuje řadu zvláštních ustanovení o nepřípustnosti exekuce, tvoří zbytkovou klauzuli, pod kterou lze zahrnout důvody neuvedené v § 268 odst. 1 písm. a) až g) OSŘ nebo jiných speciálních ustanoveních. Ve speciálních ustanoveních o nepřípustnosti exekuce je zásadně uvedeno, kdy je soud povinen exekuci zastavit pro nepřípustnost z úřední povinnosti a kdy je zapotřebí návrhu. Naproti tomu ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) obsahuje jednak nepřípustnost absolutní, jednak nepřípustnost relativní a dává zcela obecný procesní prostředek pro uplatňování nepřípustnosti exekuce každému, kdo se vedením exekuce cítí dotčen na svých právech a pro jehož případ není dán speciální procesní prostředek. Tato vysoká obecnost však skýtá i nevýhody, především je obtížným předmětem výkladu a to především vzhledem k tomu, že případy nepřípustnosti exekuce zde nejsou nijak blíže vymezeny.¹¹⁷ Podle výše uvedeného ustanovení občanského soudního řádu se exekuce zastaví ve všech případech, v nichž je exekuce pro vadu rozhodnutí nebo jiného titulu, pro pochybení při nařízení exekuce, pro okolnosti, které nastaly při provádění exekuce, nebo z jiných důvodů nepřípustná. Pod důvod nepřípustnosti výkonu s vazbou na vadu exekučního titulu lze podřadit i případy cizozemských titulů, jestliže až po právní moci usnesení o nařízení exekuce bylo zjištěno, že ve skutečnosti nebyly splněny podmínky pro uznání a nařízení exekuce, jakož i situace, kdy notářský nebo exekutorský zápis neodpovídá skutečným hmotněprávním vztahům mezi účastníky a oprávněný nemá na vymáhané plnění podle hmotného práva nárok, též okolnost, že exekuce byla nařízena podle titulu, který nebyl vydán příslušným orgánem (jedná se o nulitní akt), popřípadě že v rozhodné době bylo právo přiznané exekučním titulem prekludováno nebo uplynula doba, o níž bylo stanoveno, že titul lze vykonat jen v jejím rámci (např. § 108 odst. 4 SpŘ), případně že jej lze vykonat jen za předpokladu, že exekuční řízení bylo do určité doby zahájeno (§ 408 odst. 2 ObchZ).

Za pochybení při nařízení exekuce lze považovat až po nařízení výkonu rozhodnutí zjištěný nedostatek podmínek řízení, jestliže jej nelze odstranit. Jedná se především o nedostatek pravomoci soudu k nařízení a provedení exekuce a nedostatek způsobilosti být ke dni zahájení řízení účastníkem řízení, jakož i situace, kdy se po

¹¹⁷ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 103

nařízení exekuce ukáže, že průkaz okolností podle § 256 odst. 1 a § 262 odst. 1 OSŘ učiněný listinami podle § 256 odst. 2 a § 262 odst. 2 OSŘ je obsahově nesprávný.¹¹⁸ Skutečnost, že listina doplňující exekuční titul je nesprávná a obsahově nepravdivá, má za následek nepřipustnost exekuce nařízené a prováděné na základě takové listiny.¹¹⁹ Nepřipustná je i exekuce příkázáním pohledávky z účtu, jestliže povinný není majitelem účtu, i kdyby peněžní prostředky, které jsou na účtu uloženy, patřily před vložením povinnému. V případě prodeje nemovitostí, podniku nebo zřízení soudcovského zástavního práva zakládá nepřipustnost výkonu zjištění, že povinný není vlastníkem nemovitosti nebo podniku (není-li to důsledkem neplatného, neúčinného či odporovatelného úkonu, jímž povinný převedl věc na jiného).

Rušivými okolnostmi při provádění exekuce se rozumí např. případy, kdy oprávněný odmítne poskytnout součinnost při výkonu odebráním věci podle § 345 a násl. OSŘ. Dalším důvodem zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ je případ, kdy vymáhaná pohledávka zanikla před vydáním exekučního titulu v důsledku započtení vzájemné pohledávky.¹²⁰ K zastavení exekuce dochází také, pokud byla po nařízení exekuce vznesena námitka promlčení. Ani v exekučním řízení není soud oprávněn posuzovat, zda vymáhaná pohledávka je promlčená, jestliže povinný námitku promlčení nevznesl.¹²¹

Mezi případy relativní nepřipustnosti exekuce náleží i situace, kdy se spoluvlastníci věci po vydání exekučního titulu dohodli na jiném rozdělení, než stanovuje exekuční titul, tato skutečnost musela dle povahy věci nastat až po vydání exekučního titulu, v opačném případě by k ní přihlédl soud vydávající exekuční titul.¹²²

¹¹⁸ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2243

¹¹⁹ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1. vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 107

¹²⁰ v případech, kdy pohledávka zanikla po vydání vykonávaného rozhodnutí, se uplatní důvod zastavení výkonu rozhodnutí podle §268 odst. 1 písm. g) OSŘ

¹²¹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2244

¹²² FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1. vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972. s. 107

Kromě těchto případů pod toto ustanovení subsumujeme i dohodu povinného s oprávněným, kterou se oprávněný zavázal, že trvale nebo po určitý čas nebude své právo vymáhat, nebo kterou si sjednali jiný způsob zaplacení pohledávky, než který vyplývá z exekučního titulu.¹²³ V této souvislosti je nezbytné zabývat se otázkou, zda je vzdání se práva vymáhat exekučním titulem přiznaný nárok vůbec přípustné a zda je dohoda o nevymahatelnosti platná. Na tuto otázku odpovídá Fiala, když shrnuje, že právo oprávněného z exekučního titulu vymáhat přiznané právo na plnění je výronem jeho dispoziční autonomie, pokud přiznané právo je v dispozici oprávněného. Vymahatelnost práva je důsledkem vykonatelnosti titulu, jíž je oprávněnému dána možnost domáhat se nuceného uskutečnění práva přiznaného exekučním titulem. Proto všude tam, kde je exekučním titulem přiznané právo v dispozici oprávněného, může se oprávněný dohodou s povinným tohoto práva na vymáhání vzdát. Dohodu je možné uzavřít i před vydáním exekučního titulu. Vzdání se práva vymahatelnosti neznamená, že oprávněný nemá zájem na autoritativní ochraně jeho hmotného práva, na závazném stanovení práv a povinností mezi účastníky. Závaznosti a vykonatelnosti nabývá rozhodnutí soudu na základě objektivního procesního práva a tyto vlastnosti jsou zachovány i v případě existence dohody mezi povinným a oprávněným o tom, že rozhodnutí nebude vykonáno vůbec nebo po určitou dobu. Exekuce se po tuto dobu pouze stává nepřipustnou a to jen nepřipustnou relativně. Dohoda o nevymahatelnosti uzavřená před vydáním rozhodnutí nemůže mít vliv na právní zájem oprávněného a není překážkou pro vydání rozhodnutí ve věci.¹²⁴

O exekuční spory, v tomto případě o tzv. impugnační spory, je jedná pouze v případě, jestliže strany exekučního řízení zaujímají ohledně nepřipustnosti exekuce protichůdná stanoviska a uplatnění nepřipustnosti exekuce zůstává výlučně v dispozici účastníků tohoto řízení. Předmětem sporu mohou být otázky skutkové i jejich právní posouzení. K zahájení řízení o impugnační žalobě je potřebný návrh povinného. Důvody impugnační žaloby lze vymežit pouze demonstrativně. Povinný může například namítat, že listina doplňující exekuční titul a prokazující přechod práva nebo povinnosti

¹²³ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2243

¹²⁴ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1. vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972, s. 104-106

na jinou osobu, než která je uvedena v exekučním titulu (§ 256 odst. 2 OSŘ), nebo prokazující, že se splnila podmínka vzájemného plnění oprávněného (§ 262 odst. 2 OSŘ), je věcně nesprávná. Nezáleží na tom, zda jde o veřejnou listinu ve smyslu § 134 OSŘ nebo o listinu soukromou opatřenou ověřenými podpisy. Pokud je listina věcně nesprávná či obsahově nepravdivá, pak je exekuce prováděná na základě takovéto listiny nepřipustná. Jedná se o nepřipustnost relativní a povinný ji musí uplatnit vůči oprávněnému impugnační žalobou a ve vzniklém sporu pak nese břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně důkazů, z nichž vyplývá nesprávnost obsahu listiny. Skutečnosti namítané povinným musejí pocházet z doby po vzniku exekučního titulu. Jiným důvodem k podání impugnační žaloby může být skutečnost, že spoluvlastníci věci, která má být rozdělena v exekučním řízení (§ 348 OSŘ), se po vydání exekučního titulu dohodli na jiném rozdělení, než jak bylo stanoveno v exekučním titulu. Dále v případě exekuce provedením prací nebo výkonů může nastat situace, kdy oprávněný tvrdí, že povinný jednal v rozporu s obsahem exekučního titulu, a povinný se může proti nařízení exekuce bránit impugnační žalobou, musí však v incidenčním sporu dokázat, že tvrzení oprávněného je nepravdivé.¹²⁵

Nepřipustnost exekuce může způsobit také skutečnost, že exekuce vyklizením bytu je veden vůči osobám, které mají k vyklizovanému bytu vlastní, od povinného neodvozené právo apod.¹²⁶ Takto vedené exekuce jsou nepřipustné, jelikož jsou vedeny jiným než zákonem dovoleným způsobem. Zákon nevylučuje, aby návrh na zastavení exekuce učinila i třetí osoba, která je toto exekucí zasažena a proti které není exekuce nařízena, nýbrž jen neprávem vedena. V tomto případě jde o zvláštní incidenční spor o nepřipustnosti exekuce, jelikož se nejedná o relativní neplatnost exekuce, nýbrž o nepřipustnost absolutní, o níž je soud povinen rozhodnout i bez návrhu.¹²⁷

O zastavení exekuce nařízené a prováděné podle exekučního řádu rozhoduje soud. S přihlédnutím k § 52 EŘ tak soud rozhoduje i o zastavení exekuce z podnětu impugnačního sporu.

¹²⁵ MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 115

¹²⁶ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2243

¹²⁷ FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí*. 1.vydání, Praha: ACTA, Univerzita Karlova, 1972, s. 109

3. Spory vyvolané insolvenčním řízením

Do přijetí insolvenčního zákona byla úprava incidenčních sporů roztržštěná. Ustanovení § 159 IZ podává základní výčet incidenčních sporů vyvolaných insolvenčním řízením, tento výčet však není taxativní. To však neznamená, že incidenčními spory jsou všechny spory probíhající za trvání insolvenčního řízení. Ohledně těchto a dalších sporů platí obecná úprava podle občanského soudního řádu s tím, že jde o samostatné právní věci.¹²⁸ Incidenčními spory nejsou zejména spory o náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé věřiteli porušením povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh (§ 102 odst. 2 IZ); spory o náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé naopak dlužníkovi podáním insolvenčního návrhu věřitelem (§ 147 IZ); spory, v nichž věřitelé vůči insolvenčnímu správci uplatňují své pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň pořadem práva tak, jako by insolvenční správce byl v nich dlužníkem (§ 203 IZ); spory o vyklizení zpeněžené nemovitosti, kterou dlužník používá k bydlení své rodiny, anebo bytu ve vlastnictví dlužníka (§ 285 odst. 2 IZ); spory, v nichž insolvenční správce uplatňuje a vymáhá dlužníkovy pohledávky ve prospěch majetkové podstaty (§ 294); aj.

Incidenčními spory podle ustanovení § 159 IZ jsou spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek jako tradiční incidenční spory vznikající z popření přihlášených pohledávek na přezkumném jednání (§ 192 až § 202 IZ); dále spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení (jde o vylučovací žaloby podané za podmínek např. dle § 225 nebo § 233 odst. 2 IZ); spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela; spory na základě odpůrčí žaloby (tj. žaloby o neúčinnost právních úkonů dlužníka); spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinnosti insolvenčním správcem a další spory, které zákon výslovně označí jako spory incidenční. Ustanovení § 159 odst. 1 tedy nestanovuje taxativně veškeré incidenční spory, k nimž může v insolvenčním řízení docházet. Mezi tyto další incidenční spory řadíme spor přihlášeného věřitele o určení, že jeho pohledávka nebyla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena ani nezanikla jiným způsobem a nadále trvá (§ 186 IZ); spor o určení platnosti smluv, kterými došlo ke zpeněžení plnění, jehož se týká neplatný

¹²⁸ SCHELLEOVÁ, I. *Insolvenční zákon*. EUROUNION Praha, s. r. o., 2006, s. 133

právní úkon ohledně majetku nebo závazků dlužníka (§ 233 odst. 3 IZ); spor o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení mimo dražbu (§ 289 odst. 3 IZ); spor věřitele, který nesouhlasí s výší své pohledávky (nebo jejím charakterem) vyplývající z účetnictví dlužníka, je-li jím banka nebo spořitelni a úvěrní družstvo anebo pobočka zahraniční banky pohledávky (§ 373 IZ); spor o uložení povinnosti uhradit do majetkové podstaty sankci podle § 178 a § 179 IZ.

Pro všechny incidenční spory je společné, že vznikají v přímé souvislosti s insolvenčním řízením a tedy kdyby nebylo insolvenčního řízení, nebylo by ani incidenčních sporů.

Účastníky incidenčních sporů jsou zpravidla účastníci insolvenčního řízení a insolvenční správce, insolvenční správce ale není povinným účastníkem sporu, tato změna nastala v souvislosti s obnovením¹²⁹ popěrného práva věřitelů. Před datem 31.3.2011 se insolvenční správce účastnil incidenčního sporu vždy bez ohledu na to, kdo spor vyvolal. Nyní popře-li přihlášený věřitel pohledávku jiného přihlášeného věřitele, stávají se oba účastníky incidenčního sporu a insolvenčnímu správci, pokud se chce být v tomto řízení nápomocen některé ze stran sporu, slouží toliko institut vedlejšího účastenství.¹³⁰

Základní změnou zavedenou insolvenčním zákonem oproti zákonu o konkursu a vyrovnání pro projednání incidenčního sporu spočívá v tom, že se spor projednává v rámci insolvenčního řízení, i když pro něj platí řada zvláštností. Do účinnosti insolvenčního zákona byl incidenční spor samostatnou právní věcí, která mohla, ale nemusela být projednávána tímtež soudem. Oddělené projednání incidenčního sporu bylo zdůvodňováno jeho samostatným skutkovým základem, procesním postupem sporného řízení, rozdílným okruhem účastníků a dalšími skutečnostmi. K zařazení incidenčních sporů do insolvenčního řízení se přistoupilo s přihlédnutím k požadavku hospodárnosti a rychlosti při řešení úpadku.¹³¹

K projednání incidenčních sporů je věcně a místně příslušný výlučně insolvenční soud, u něhož probíhá insolvenční řízení a to jen v jeho rámci. Incidenční návrh má

¹²⁹ úprava zákona o konkursu a vyrovnání popěrné právo věřitelům přiznávala

¹³⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 252-253

¹³¹ SCHELLEOVÁ, I. *Insolvenční zákon*. EUROUNION Praha, s. r. o., 2006, s. 133

povahu žaloby a projednává ho insolvenční soudce vykonávající dohled v insolvenčním řízení, jehož se incidenční spor týká.

Z ustanovení insolvenčního zákona upravujících insolvenční řízení se pro incidenční spory použijí jen ustanovení o doručování, tj. § 71 až § 80 IZ, vyjma zvláštního postupu podle § 80 odst. 1 IZ (doručení účastníkovi vyhláškou), účastníkům incidenčního sporu se doručují písemnosti vždy zvlášť a rozhodnutí ve věci samé se jim doručuje do vlastních rukou.

Je-li incidenční žaloba podána opožděně, osobou k tomu neoprávněnou nebo má-li žaloba nedostatky, jež se nepodařilo odstranit postupem dle § 43 OSŘ a které brání pokračování v řízení, insolvenční soud usnesením incidenční žalobu odmítne. Insolvenční soud usnesením zastaví řízení o incidenční žalobě, brání-li jejímu projednání nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo se ho nepodařilo odstranit. Předseda insolvenčního soudu může přikázat projednání incidenčního sporu jinému soudci insolvenčního soudu, činí tak opatřením, které nemá povahu rozhodnutí.

Při projednání incidenčního sporu se užití ustanovení o jednání upravených v občanském soudním řádu (zejména ustanovení § 114 až § 119a OSŘ), jelikož ustanovení o jednání v insolvenčním řízení zde neplatí. K nařízenému jednání insolvenční soud předvolá účastníky a osoby, jejichž účasti je třeba (např. svědky). Od jednání lze upustit jen v případech, kdy to připouští občanský soudní řád¹³². Incidenční spor se tedy projednává jako běžná sporná věc, byť v rámci insolvenčního řízení.

Formu rozhodnutí ve věci samé má v incidenčním sporu rozsudek (vyhovující nebo zamítavý) nebo usnesení, jímž byl schválen smír. Uzavře-li insolvenční správce s účastníkem smír, může jej soud schválit, pokud jsou naplněny podmínky § 99 OSŘ a navíc jen tehdy, souhlasí-li s tím též věřitelský výbor (nebo zástupce věřitelů).

Pro náklady incidenčního sporu a jejich náhradu platí obecně § 137 až § 151 OSŘ, nestanoví-li insolvenční zákon jinak (např. ve sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci; náklady, které v tomto sporu vznikly insolvenčnímu správci, se hradí z majetkové podstaty; do ní náleží i náhrada nákladů řízení přiznaná insolvenčnímu správci; náhrada nákladů řízení přiznaná v tomto sporu vůči dlužníku se

¹³² např. § 115a OSŘ

pokládá za přihlášenou podle tohoto zákona a uspokojí se v insolvenčním řízení ve stejném pořadí jako pohledávka, o kterou se vedl spor). Pro náhradu nákladů incidenčního sporu neplatí ustanovení § 170 písm. f), dle něhož se v insolvenčním řízení neuspokojí žádným způsobem náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení. Přisouzená náhrada nákladů incidenčního sporu je (pokud není zákonem stanoveno jinak) pohledávkou za majetkovou podstatou dle § 168 odst. 2 písm. j) IZ.

Pravomocný rozsudek vydaný v incidenčním sporu (a stejně tak usnesení, jímž byl schválen smír) je závazný nejen pro všechny účastníky insolvenčního řízení, ale též pro všechny jeho procesní subjekty (§ 9 IZ), bez toho by rozhodnutí v incidenčním sporu bylo bez významu.¹³³

3.1 Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek

Pohledávky, které byly řádně a včas přihlášeny do insolvenčního řízení, jsou podrobeny přezkumu na přezkumném jednání. Při přezkumném jednání lze popřít pravost pohledávky (§ 193 IZ), výši pohledávky (§ 194 IZ) nebo pořadí pohledávky (§ 195 IZ). Novela insolvenčního zákona v reakci na nález Ústavního soudu publikovaný pod číslem 241/2010 Sb. s účinností od 31. 3. 2011 přiznala popěrné právo i přihlášeným věřitelům, popírat pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky může tedy dlužník, insolvenční správce i přihlášený věřitel.

Důvodová zpráva k zákonu č. 69/2011 Sb., změna insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, k tomu uvádí: „*Nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/10 byla k 31. březnu 2011 zrušena věta první ustanovení § 192 odst. 1 včetně věty za středníkem. Právě tato část neumožňovala věřitelům popírat přihlášené pohledávky jiných věřitelů. Ústavní soud označil znění rušeného ustanovení za protiústavní mezeru spočívající v zúžení okruhu subjektů oprávněných popírat pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek (spočívající v omezení věřitelů, které označené ustanovení vylučuje z možnosti zpochybnit pohledávky jiných věřitelů, a to prostřednictvím jakéhokoli procesního prostředku). Označené ustanovení měl Ústavní soud za*

¹³³ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 256-259

odporující právu na spravedlivý proces.“

Zatímco insolvenční správce a dlužník mohou své stanovisko k přezkoumávané pohledávce změnit oproti stanovisku uvedenému v seznamu přihlášených pohledávek až do přezkoumání pohledávky na přezkumném jednání, věřitel takový prostor nemá a musí své popření pohledávky učiněné na předepsaném formuláři doručit insolvenčnímu soudu nejpozději 3 pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání. Po uplynutí této lhůty by své stanovisko mohl změnit jen tak, že by své popření nebo jeho část vzal zpět.

V případě popření pohledávky co do pravosti popírající tvrdí, že daná pohledávka nevznikla, již zanikla nebo se promlčela. Pohledávka je tím popřena v celé své výši a není-li později zjištěna ve smyslu § 201 IZ, může insolvenční soud navíc uložit věřiteli povinnost, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil sankci až do výše celé své přihlášené pohledávky (§ 178 IZ). Tato sankce je namířena proti věřitelům, kteří by v insolvenčním řízení chtěli vůči dlužníkovi uplatnit nadhodnocené pohledávky.

Pokud jde o popření pohledávky co do výše, námitky popírajícího směřují proti tomu, že dlužníkův závazek je ve skutečnosti nižší než výše přihlášené pohledávky, je proto nutné současně uvést, popírající musí současně uvést, jaká je dle jeho názoru skutečná výše pohledávky. Incidenční spor je pak veden pouze o tuto popřenou výši, ve zbytku je pohledávka zjištěna. I zde se uplatní sankce stanovená § 178 IZ, jelikož pokud by věřiteli bylo zjištěno ve smyslu § 201 IZ méně než 50% přihlášené pohledávky, nepřihlíželo by se k pohledávce ani ve výši, v jaké byla zjištěna, a insolvenční soud by navíc mohl uložit věřiteli sankci zaplatit ve prospěch majetkové podstaty částku až do výše, o kterou přihlášená pohledávka přesáhla výši pohledávky zjištěné.

U popření pořadí pohledávky popírající namítá, že přihlášená pohledávka má být uspokojena v horším pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce pohledávky, nebo popírá právo na uspokojení ze zajištění. Popírající proto musí současně uvést, v jakém pořadí měla být pohledávka uspokojena dle jeho názoru. Je-li popřena existence uplatněného zajištění, je zřejmé, že popírající je toho názoru, že jde o pohledávku nezajištěnou.¹³⁴

Jednotlivé důvody popření jsou na sobě nezávislé. Je-li pohledávka popřena co

¹³⁴ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 294-299

do výše, popření nemá žádný vliv na její pořadí, popření pořadí se naopak nedotýká pravosti ani výše pohledávky a je-li popřena pravost pohledávky, insolvenční soud v incidenčním sporu zkoumá pouze základ nároku a nikoli výši nebo pořadí. Důvody popření lze ale vzájemně kombinovat. Popření práva na uspokojení ze zajištění má však u zajištěného věřitele, který může tuto pohledávku vůči dlužníkovi uspokojit pouze z poskytnutého zajištění, stejné účinky jako popření pravosti pohledávky (pohledávku tedy nelze uspokojit ani jako nezajištěnou a nelze ji uspokojit ani z jiného majetku náležícího do majetkové podstaty) a bylo-li právo popřeno jen zčásti, tytéž účinky jako popření výše pohledávky.

Věřitelé popřené nevykonatelné pohledávky mohou zahájit incidenční spor u insolvenčního soudu žalobou na učení. Tu musí věřitel podat do 30 dnů od přezkumného jednání, pokud věřitel nebyl přítomen na přezkumném jednání nebo nebyl-li na přezkumném jednání řádně poučen, tato lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění o popření pohledávky podle § 197 odst. 2 IZ. Lhůta je zachována, je-li žaloba podána u insolvenčního soudu nejpozději poslední den lhůty. Opožděně podanou žalobu soud odmítne, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží a pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je zjištěna jen ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření (pokud nejde o případ uvedený v § 178 IZ a k pohledávce se pak nepřihlíží ani ve zjištěném rozsahu).

Pokud nevykonatelnou pohledávku popírá insolvenční správce, určovací žaloba směřuje proti insolvenčnímu správci jako žalovanému, avšak popírá-li pohledávku vedle insolvenčního správce i dlužník, směřuje žaloba proti oběma popírajícím.

Věřitel může v určovací žalobě jako důvod vzniku popřené nevykonatelné pohledávky uplatnit pouze skutečnosti, které uvedl jako důvod vzniku již v přihlášce pohledávky (ty mohl změnit nejpozději do skončení přezkumného jednání) nebo skutečnosti, o kterých se dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části podle obchodního zákoníku včas neoznámil převzetí dlužníkovu závazku. Opírala-li by se žaloba o jiné důvody vzniku pohledávky, nebylo by možné takové žalobě vyhovět.

Ustanovení § 199 IZ upravuje postup insolvenčního správce, který popřel vykonatelnou pohledávku. Insolvenční správce pak musí podat ve lhůtě 30 dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu žalobu na určení, kterou své popření

vykonatelné pohledávky uplatní proti věřiteli. Lhůta je zachována, je-li žaloba podána u insolvenčního soudu nejpozději poslední den lhůty, prominutí zmeškání lhůty je nepřipustné (§ 83 IZ). Opožděně podanou žalobu soud odmítne, popření pohledávky pak nemá žádné další účinky a pohledávka se považuje za zjištěnou (§ 201 odst. 2 IZ).

V této žalobě může insolvenční správce uplatnit jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím jen skutečnosti, které dlužník již dříve neuplatnil v řízení, z něhož vykonatelné rozhodnutí vzešlo, důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci. Insolvenční správce tedy může do jisté míry úspěšně napadat pravomocné platební rozkazy, rozsudku pro zmeškání nebo pro uznání, platební výměry apod. V určovací žalobě se pak insolvenční správce dovolávat jen skutečností, pro něž vykonatelnou pohledávku popřel. Incidenční spor o vykonatelnou pohledávku je vymezen popěrnými body uvedenými při přezkumném jednání. Insolvenční správce nemůže mezi sebou zaměňovat jednotlivé důvody popření.

Pokud by se v průběhu incidenčního řízení ukázalo, že předmětná pohledávka je ve skutečnosti nevykonatelná, nemělo by to být důvodem k zamítnutí žaloby, pouze dojde k přenesení břemene tvrzení a břemene důkazního z insolvenčního správce na věřitele, jako by byl spor zahájen v opačném postavení stran podle § 198 IZ.

Výše uvedené platí i pro dlužníka, který účinně popřel vykonatelnou pohledávku (§ 336 a § 410 IZ), v tomto případě by žalobu podával dlužník a jako důvod popření by mohl uplatnit jen skutečnosti, které by byly důvodem pro zastavení exekučního řízení proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená.¹³⁵

3.2 Spory vylučovací

Insolvenční zákon poskytuje třetím osobám, které uvádějí, že jejich právo k majetku nebo jiný důvod brání tomu, aby byl konkrétní majetek insolvenčním správcem zařazen do soupisu majetkové podstaty, možnost podat k insolvenčnímu soudu žalobu na vyloučení tohoto majetku ze soupisu majetkové podstaty neboli vylučovací (excindační) žalobu. Tato musí být podána proti osobě insolvenčního správce u insolvenčního soudu, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy bylo žalobci, tj. osobě uvedené

¹³⁵ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 300-305

v § 225 odst. 1 IZ, doručeno vyrozumění insolvenčního správce o zařazení majetku, vůči kterému tato osoba uplatňuje své právo, do soupisu majetkové podstaty.

Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze:

„Jestliže, jako je tomu v dané věci, insolvenční správce zapsal plnění, které podle něho mělo být předmětem neplatného právního úkonu, do majetkové podstaty, může plnění (peněžitou náhradu) na základě žádosti o jeho vydání z majetkové podstaty vyjmout a vydat tomu, na jehož úkor se dlužník obohatil. Nevyhoví-li insolvenční správce takové žádosti, je jedině přípustným právním prostředkem pro vydání plnění žaloba o vyloučení majetku z majetkové podstaty (vylučovací žaloba) podaná podle § 225 IZ.“¹³⁶

Třicetidenní propadná lhůta k podání vylučovací žaloby je lhůtou hmotněprávní, a tudíž je zachována jen tehdy, pokud je nejpozději v poslední den této lhůty doručena k příslušnému insolvenčnímu soudu. Promeškáním této lhůty nárok třetí osoby na vyloučení majetku z majetkové podstaty zaniká a ze zákona nastává důsledek, že nadále již platí, že byl předmětný majetek insolvenčním správcem zahrnut do soupisu majetkové podstaty oprávněně, přičemž k dalším námitkám třetí osoby se již nepřihlíží. Insolvenční soud tak zakládá za uvedených podmínek nevyvratitelnou právní domněnku o oprávněném zápisu takového majetku. Identický důsledek má pro třetí osobu i rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým je její vylučovací žaloba zamítnuta, nebo pokud soud řízení o žalobě zastaví či pokud žalobu odmítne.

Před zahájením běhu lhůty k podání vylučovací žaloby podle § 225 odst. 2, během této lhůty až do jejího skončení, jakož i v průběhu řízení o vylučovací žalobě až do vydání pravomocného rozhodnutí v uvedeném incidenčním sporu, nesmí insolvenční správce zpeněžit majetek, jehož se žaloba týká, ani s tímto majetkem jiným způsobem nakládat, a to s výjimkou případu, že by prokazatelně odvracel neodvratnou újmu tomuto majetku bezprostředně hrozící, kde existenci této újmy musí být správce schopen řádně doložit. Insolvenční správce rovněž může majetek zpeněžit před pravomocným rozhodnutím o vylučovací žalobě, pokud k tomuto postupu poskytne svůj

¹³⁶ rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17.3.2009, spis. zn. KSUL 69 INS 4837/2008

výslovný a písemný souhlas sám žalobce. Souhlas správci by měl být udělen v rámci písemné dohody žalobce s insolvenčním správcem, ve které udělí žalobce podmínky k realizaci prodeje. Jednání insolvenčního správce by měl před vlastním prodejem ve vztahu k obsahu této dohody posoudit a schválit i věřitelský výbor, jakož i insolvenční soud. Postup správce podle § 225 odst. 4 IZ nesmí být v rozporu s § 217 IZ.

Významným průlomem do práv žalobce ve věci vylučovací žaloby je pak ustanovení § 225 odst. 5 IZ, které poskytuje insolvenčnímu správcovi oprávnění ke zpeněžení nebo jinému nakládání s předmětným majetkem již před právní mocí rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým soud prvoinstančně žalobu zamítl, nebo pokud řízení o žalobě zastavil nebo žalobu odmítl. V takovém případě sice insolvenční správce může uvedený sporný majetek zpeněžit, nebo s ním jinak nakládat, avšak z výtěžku zpeněžení nebo z jiného nakládání s takovýmto majetkem mohou být věřitelé v insolvenčním řízení uspokojeni až poté, kdy bude o vylučovací žalobě rozhodnuto pravomocně.

Zcela mimořádný charakter prodeje majetku správcem před pravomocným rozhodnutím ve věci vylučovací žaloby pak jen potvrzuje skutečnost, že pro případ, kdy byl postupem podle § 225 odst. 5 IZ insolvenčním správcem zpeněžen majetek, ač v řízení ve věci vylučovací žaloby bylo následně prokázáno, že věc nenáležela do majetkové podstaty a neměla tak být vůbec správcem zanesena do soupisu majetkové podstaty, vzniká jejímu vlastníkovu právo nejen na vydání výtěžku ze zpeněžení takovéto věci, ale i právo na náhradu škody způsobené prodejem.

Dojde-li k vyloučení majetku ze soupisu majetkové podstaty z důvodu, kdy insolvenční soud vyhově vylučovací žalobě, provede insolvenční správce vynětí majetku ze soupisu majetkové podstaty a současně za použití § 220 IZ do soupisu majetkové podstaty vyznačí den a právní důvod vyloučení konkrétního majetku z majetkové podstaty. Okamžikem vynětí majetku z majetkové podstaty ztrácí insolvenční správce právo s majetkem dále nakládat a k majetku se plně obnovují dispoziční oprávnění jeho vlastníka.¹³⁷

Též podle ustanovení § 233 odst. 2 IZ odmítne-li insolvenční správce vydat majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu nebo nevyřídí-li

¹³⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 347-348

žádost o jeho vydání v přiměřené lhůtě, lze se jeho vydání domáhat vylučovací žalobou dle insolvenčního zákona, která musí být podána nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy insolvenční správce osobě, která o vydání majetkového prospěchu žádá, doručil písemné vyrozumění o odmítnutí její žádosti.

3.3 Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela

Prohlášení konkursu na majetek dlužníka má nutně dopad i do sféry společného jmění manželů, to podle § 268 odst. 1 IZ zaniká. Byl-li vznik společného jmění manželů vyhrazen ke dni zániku manželství¹³⁸, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství (dojde tedy k naplnění podmínky, s níž je spojen vznik společného jmění manželů).

Po prohlášení konkursu musí správce provést vypořádání společného jmění manželů, jež zaniklo v důsledku prohlášení konkursu nebo jež zaniklo před prohlášením konkursu, nebylo však dosud vypořádáno, anebo bylo před prohlášením konkursu zúženo smlouvou nebo rozhodnutím soudu¹³⁹ a do prohlášení konkursu nebylo dosud vypořádáno.

Pokud společné jmění manželů zaniklo nebo bylo zúženo smlouvou nebo rozhodnutím soudu a do prohlášení konkursu dosud nebylo vypořádáno, pak má prohlášení konkursu i ten účinek, že staví lhůtu určenou k jeho vypořádání, pokud měla skončit do 6 měsíců od prohlášení konkursu. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnout insolvenčnímu správci nezbytný čas pro orientaci v majetkových poměrech dlužníka a k vypořádání společného jmění manželů.¹⁴⁰

Na základě § 270 IZ prohlášením konkursu přechází na správce oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu, dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené dlužníkem po prohlášení konkursu jsou neplatné. Po prohlášení konkursu je tedy k vypořádání společného jmění manželů oprávněn pouze insolvenční správce, který může s manželem dlužníka uzavřít dohodu o jeho vypořádání (§271 IZ) nebo může navrhnout

¹³⁸ viz § 143 a odst. 2 OZ

¹³⁹ viz § 143a odst. 1 a § 148 OZ

¹⁴⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 432-433

insolvenčnímu soudu jeho vypořádání v rámci incidenčního sporu podle § 159 odst. 1 písm. c) IZ.¹⁴¹

3.4 Spory na základě odpůrcí žaloby

Odpůrcí žaloba (§ 159 odst. 1 písm. d) IZ) je spjata s institutem neúčinnosti právních úkonů. Insolvenční zákon opustil koncepci neúčinnosti ze zákona vyplývající z § 15 ZKV a nová právní úprava se přibližuje institutu odporovatelnosti upravenému v § 42a OBČZ.

Insolvenční zákon přitom rozšiřuje podmínky, za nichž lze odpůrci žalobě vyhovět, a proto i dlužníkovu jednání (výslovně je přitom konstatováno, že za dlužníkovu právní úkon se považuje i jeho opomenutí), jemuž podle § 42a OBČZ úspěšně odporovat nelze, může být insolvenčním správcem (nikdo jiný k tomu povolán není) úspěšně napadeno odpůrcí žalobou.

Insolvenční zákon pokud se neúčinnosti dlužníkových úkonů týká, přináší jejich výčet v § 240, § 241 a § 242 IZ, přičemž za tyto označuje právní úkony bez přiměřeného protiplnění, právní úkony některé věřitele na úkor ostatních zvýhodňující a právní úkony naopak jiné věřitele zkracující. Spíše se lze přitom přiklonit k závěru, že tato ustanovení předkládají toliko demonstrativní výpočet dlužníkových úkonů vedoucích ke zkrácení uspokojení pohledávek insolvenčních věřitelů, jež může insolvenční správce úspěšně napadat odpůrcími žalobami, neboť insolvenční zákon i na jiných místech v konkrétních situacích stanoví, která další dlužníková konání má za neúčinná. V některých případech je to spojeno již s účinky vztahujícími se k zahájení insolvenčního řízení, když podle § 248 odst. 2 a 3 IZ, nejde-li o zajištění poskytnuté podle § 41, stávají se neúčinnými práva na uspokojení ze zajištění, která se týkají majetkové podstaty a která dlužníkovi věřitelé získali poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení; to platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech. Stejně tak věcná břemena zatěžující majetkovou podstatu, která vznikla za nápadně nevýhodných podmínek poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se prohlášením konkursu stávají v insolvenčním řízení neúčinnými. V jiných případech se má za neúčinné až dlužníkovu jednání po prohlášení

¹⁴¹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 434-435

konkursu, pokud nakládal s majetkovou podstatou, ačkoliv toto právo již přešlo na insolvenčního správce (§ 246 odst. 2 IZ).¹⁴²

Podle ustanovení § 236 odst. 1 IZ neúčinností právního úkonu není dotčena jeho platnost. Plnění přijaté na základě neúčinného nebo neplatného úkonu musí být vydáno do podstaty. Tato povinnost nastává u neúčinných právních úkonů (narozdíl od neplatných) právní mocí rozsudku, jímž bylo odpůrci žalobě vyhověno. Konstitutivní význam rozsudku o odpůrcí žalobě znamená, že před jeho právní mocí nelze předmět původního dlužníkovy plnění zapsat do podstaty.

Aktivně legitimován v incidenčním sporu o odpůrcí žalobě je dle § 239 odst. 1 IZ insolvenční správce. Posouzení toho, zda právní úkon je v konkrétním případě neúčinný, eventuálně zda bude tato neúčinnost uplatněna, je ponecháno správcově úvaze, ovšem s výjimkou uvedenou ve druhém odstavci, že na základě rozhodnutí věřitelského výboru správce odpůrci žalobu podat musí. Insolvenční správce může podat odpůrcí žalobu ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. Nepodá-li ji v této lhůtě, odpůrcí nárok zanikne. Dlužníkovy plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno. Ustanovení § 239 odst. 4 IZ vylučuje použití excindační žaloby, důvodem je, že není přípustné rozhodovat dvakrát o téže otázce mezi týmiž účastníky.¹⁴³

Okruh pasivně legitimovaných osob určuje ustanovení § 237 IZ. Odpůrcí žalobu lze podat a plnění z dlužníkových neúčinných úkonů je možné požadovat jen po osobách, v jejichž prospěch byl úkon učiněn (těmito osobami lze rozumět druhého účastníka dvoustranného právního úkonu, popř. adresáta jednostranného právního úkonu, tedy toho vůči němuž plnění směřovalo s tím, že za právní úkon se pokládá i opomenutí), nebo které z něj měly prospěch (např. osoba, již bylo plněno podle § 562 ObčZ, nebo osoba, jež se stala dědicem poté, kdy dlužník dědictví odmítl), popř. po jejich dědicích či právních nástupcích, a nemají-li tyto osoby již předmět dlužníkovy plnění ve svém držení, nepřechází povinnost vydat plnění na další nabyvatele a osoby

¹⁴² viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 366-367

¹⁴³ viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 379-380

uvedené v § 237 odst. 1 až 3 IZ jsou pak povinny poskytnout rovnocennou náhradu. To se však neuplatní v případě neplatných právních úkonů, nemohla-li se třetí osoba stát vlastníkem věci.¹⁴⁴

Povinnost vydat plnění do majetkové podstaty se odvíjí od procesního úspěchu správce v incidenčním sporu zahájeném odpůrcí žalobou, jelikož insolvenční zákon ve svém ustanovení § 235 odst. 2 IZ předpokládá, že neúčinnost dlužníkových úkonů bude zjištěna pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu. Dokud nebude neúčinnost právního úkonu takto založena, nevznikne v insolvenčním řízení povinnost vydat plnění z takového úkonu. Insolvenční zákon tedy předpokládá dvě fáze uplatnění právních následků neúčinných právních úkonů. V první fázi jde o zjištění neúčinnosti rozhodnutím insolvenčního soudu na základě žaloby insolvenčního správce a teprve pravomocným rozhodnutím, kterým insolvenční soud vyhověl odpůrcí žalobě, se zakládá neúčinnost právního úkonu a dnem právní moci rozhodnutí náleží dlužníkovo plnění do majetkové podstaty. Pokud osoba, která byla žalovaným v incidenčním sporu na základě odpůrcí žaloby, nesplní dobrovolně svou povinnost vydat dlužníkovo plnění do majetkové podstaty, nastupuje druhá fáze uplatnění nároku a insolvenční správce se domáhá vydání plnění do majetkové podstaty podle § 294 odst. 1 IZ, tento spor, na rozdíl od sporu na základě odpůrcí žaloby, není incidenčním sporem.¹⁴⁵

Podle ustanovení § 240 IZ je neúčinným právním úkonem také právní úkon bez přiměřeného protiplnění, což je právní úkon, jímž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, k jehož poskytnutí se zavázal dlužník. Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Právnímu úkonu bez přiměřeného protiplnění lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.

¹⁴⁴ viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 372-373

¹⁴⁵ viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 373-374

V § 241 IZ je upravena neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů. Podstata těchto úkonů spočívá v tom, že sice nedojde ke změně poměru mezi souhrnem všech uspokojitelných pohledávek a výtěžkem zpeněžení veškerého majetku, ale některému z věřitelů by se v rozporu s principem rovného zacházení dostalo lepší míry uspokojení než ostatním věřitelům. Rozumí se jimi právní úkony, v jejichž důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu náleželo v konkursu. Jedná se o právní úkon učiněný dlužníkem v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Mezi tyto právní úkony patří zejména úkony, kterými dlužník splnil dluh dříve, než se stal splatným, dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch, prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl či umožnil zánik či nesplnění svého práva, poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné. Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.¹⁴⁶

Odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník, třeba i před zahájením insolvenčního řízení, úmyslně zkrátit uspokojení věřitele (§ 242 odst. 1 IZ). Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení. Předpokladem úspěšnosti této odpůrcí žaloby je prokázání nejenom toho, že dlužník měl úmysl zkrátit věřitele, ale též toho, že druhá strana o tom úmyslu věděla anebo musela vědět.¹⁴⁷

¹⁴⁶ viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 391

¹⁴⁷ viz MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 394

Závěr

Cílem mé kvalifikační práce bylo vymezit jednotlivé právní spory vyvolané exekucním a insolvenčním řízením. Tato problematika je rozsáhlá a odbornou naukou bývá paradoxně často opomíjena, proto jsem v mé kvalifikační práci nejen vymezila obecné zásady a utvářející charakteristiky řízení, v nichž tyto spory vznikají, ale především jsem jednotlivé spory roztříдила do systematického přehledu a u každého jsem se pokusila vystihnout jeho podstatu. Jak z mé práce vyplývá, spory vznikající na základě vylučovací žaloby zdaleka nejsou jediným, ač dominujícím atributem tohoto tématu a pozornost proto byla rovnocenně věnována i ostatním právním sporům.

Omezený rozsah kvalifikační práce mi nedovolil zabývat se všemi teoretickými a právními otázkami u každého ze sporů, nicméně při pojednávání o vylučovací žalobě jsem se zabývala i otázkou její povahy a z důvodů uvedených v kapitole pojednávající o vylučovací žalobě jsem se přiklonila ke konstitutivnímu pojetí excindační žaloby.

Po zkoumání různorodých zdrojů jsem došla k závěru, že v rámci exekucního řízení je zákonem povoleno a vymezeno velké množství exekucních sporů a tyto spory jsou dále specifikovány v právní praxi a judikatuře. Za nedostatek z pohledu mnohosti exekucních sporů považuji chybějící úpravu žaloby z lepšího práva, kterou sice právní praxe připouští v souladu se zamezením *denegatio iustitiae*, nicméně zákonem není blíže upravena. Prostor pro vývoj správným směrem spatřuji v systematizaci exekucních sporů, které jsou v současné právní úpravě vymezené velmi nepřehledně a střípkovitě. Tento stav nahrává různým machinacím soudních exekutorů, neboť ti, mající na věci vlastní majetkový zájem, často využívají nepřehlednosti úpravy a povinný je pak z tohoto pohledu znevýhodněn. Obrat by ale mohl nastat pouze cestou rozsáhlé rekodifikace. Zákonodárce by si pak mohl vzít příklad v systematické úpravě sporů z insolvenčního zákona a vzhledem ke skutečnosti, že exekucní spory, jak je známe dnes, se uplatňují od vydání občanského soudního řádu a do dnešního dne nedoznaly výrazných změn, bylo by žádoucí přihlédnout i k léty prověřenému institutům, např. institutu žaloby z lepšího práva, a inspirovat se i bohatou soudní praxí.

Obecně lze však říci, že platná právní úprava a soudní praxe umožňuje dostatečný prostor pro ochranu práv a zájmů účastníků exekucního řízení i osob třetích.

V rámci insolvenčního řízení považuji za výrazný posun oproti předešlé úpravě přesný výčet a definici incidenčních sporů. Insolvenční zákon přinesl i jinou zásadní

změnu, a to zařazení incidenčních sporů do insolvenčního řízení. Projednání incidenčních sporů v rámci insolvenčního řízení je odůvodněno požadavkem rychlosti a hospodárnosti při řešení úpadku, avšak pouze další vývoj ukáže, zda se tento předpoklad naplní. Již nyní lze však říci, že ve srovnání se zákonem o konkursu a vyrovnání jde o výrazný pokrok v oblasti incidenčních sporů, pokud jde o jejich přehledné vymezení.

Seznam zkratek

a násl.	a následující
č.	číslo
ČR	Česká republika
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
odst.	odstavec
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
písm.	písmeno
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
SpŘ	zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud
z. č.	zákon číslo
ZKV	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury a pramenů

Právní předpisy:

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Publikace:

BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z., MAZANEC, M. *Občanský soudní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, ISBN 80-7179-739-1

DÁVID, Radovan. *Exekutorská činnost ve světle novely č. 286/2009 Sb.* In *Právní fórum*, 2009, č. 10.

DÁVID, Radovan. *Vylučovací spory s přihlédnutím k novele exekučního řádu.* In *Právní fórum*, 2010, č. 7

DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-107-9

FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí (exekuční spory)*. Praha: Univerzita Karlova, 1972

HENDRYCH, D., FIALA, J. *Právníký slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-740-5

JASENSKÝ, M. *Odepření popěrného práva insolvenčním věřitelům je protiústavní*. In *Bulletin Advokacie*, 2010, č. 9

KASÍKOVÁ, M., KUČERA, Z., PLAŠIL, V. aj. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-179-6

KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-098-7

KOTOUČOVÁ, J. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-320-2

MACUR, J. *Kurz občanského práva procesního, Exekuční právo*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 1998, ISBN 80-7179-190-3

MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele : příručka zejména pro neprávniky*. 2. aktual. vyd. Praha: Linde, 2011, ISBN 978-80-7201-862-8

MRUZEK, K. *Některé určovací žaloby vlastnictví*. In *Právní praxe*, 1996, č. 2

PACHL, L. *Insolvenční zákon s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2011, ISBN 978-80-7357-675-2

POHL, T. *Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona*. In *Bulletin Advokacie*, 2010, č. 7

POHL, T. *Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice*. In *Bulletin Advokacie*, 2007, č. 11

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4

ŘEHÁČEK, O. *Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany*. In *Bulletin Advokacie*, č. 6/2011

SHELLE, K., TAUCHEN, J. *Civilní kodexy 2.díl - Procesní předpisy*. 1. vyd. KEY Publishing, 2010, ISBN 978-80-7418-071-2/978-80-87475-01-0

SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Exekuce*. 1. vyd. KEY Publishing, 2008, ISBN 978-80-87071-91-5/978-80-87255-12-4

SCHELLEOVÁ, I. *Exekuční řízení*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 2005, ISBN 80-86861-46-5

SCHELLEOVÁ, I. *Insolvenční zákon*. Praha : Eurounion, 2006, ISBN 80-7317-054-X

SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R. *Exekuce v zrcadle právních předpisů I. Průběh exekučního řízení*. 1. vyd. KEY Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-36-6

SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R. *Exekuce v zrcadle právních předpisů II. Jednotlivé způsoby exekuce*. 1. vyd. KEY Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-37-3

SCHELLEOVÁ, I., LAMKA, R. *Exekuce v zrcadle právních předpisů III. Soudní exekutoři a jejich exekuční činnost*. 1. vyd. KEY Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-38-0

SCHELLEOVÁ, I., SCHELLE, K. *Historické zdroje nové právní úpravy insolvenčního řízení*. In *Nové insolvenční právo*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2006

SVOBODA, K. *Problém vztahu mezi vyškrtnutím věci ze soupisu a vylučovací žalobou*. In *Komorní listy*, č. 4/2011

ŠPIČKA, M. *Zajišťovací převod práva v insolvenčním řízení*. In *Bulletin Advokacie*, 2010, č. 6

TARANDA, P. a kol. *Insolvenční řízení*. In *Metodické aktuality* 6/2009. Praha : Svaz účetních, 2009

TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-489-9

WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0

ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon (zákon č. 182/2006 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*. Praha : Linde, 2007, ISBN 978-80-7201-657-0

ZOULÍK, F. *Vývoj insolvenčních řízení*. In *Právní fórum*, 2009, č. 4

Judikatura:

Nález Ústavního soudu publikovaný pod číslem 241/2010 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.2.2004, spis. zn. 20 Cdo 180/2003

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 6. 2009, spis. zn. KSHK 41 INS 423/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 3. 2011, spis. zn. 20 Cdo 831/2009

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.11.2010, spis. zn. Ncp 2311/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.7.2007, spis. zn. 29 Cdo 2244/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.12.2009, spis. zn. MSPH 88 INS 3697/2008

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17.3.2009, spis. zn. KSUL 69 INS 4837/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2010, spis. zn. 29 Cdo 4886/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.6.2008, spis. zn. 21 Cdo 4333/2007

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 1.2011, spis. zn. 10 Cmo 183/2010